



Briuselis, 2022 03 02
C(2022) 1382 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

**Reglamento (ES, EURATOMAS) dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų
režimo taikymo gairės**

1. ĮVADAS

1. Europos Sąjunga grindžiama teisinės valstybės principu¹. Teisinės valstybės principo laikymasis yra viena iš vertybių, kuriomis grindžiama Sąjunga ir kurios yra bendros valstybėms narėms, kaip nustatyta ES sutarties 2 straipsnyje bei ES sutarties ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos preambulėse.
2. Sąjungos biudžetas yra svarbi priemonė vienam iš pamatinių Sąjungos teisės principų – solidarumui (ES sutarties 2 straipsnis) – išreikšti, grindžiama valstybių narių tarpusavio pasitikėjimu, kad bendrais Sąjungos biudžeto ištekliais bus naudojamosi atsakingai. Tačiau pats tarpusavio pasitikėjimas grindžiamas kiekvienos valstybės narės įsipareigojimu laikytis jai pagal Europos Sąjungos teisę tenkančių pareigų ir nuolat puoselėti ES sutarties 2 straipsnyje įtvirtintas vertybes, tarp kurių – teisinės valstybės principas. Tai, ar valstybė narė laikosi ES sutarties 2 straipsnyje įtvirtintų vertybių, yra naudojimosi visomis teisėmis, kylančiomis iš Sutarčių taikymo šiai valstybei narei, sąlyga².
3. Reglamentu dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo³ (toliau – Sąlygų reglamentas) siekiama apsaugoti Sąjungos biudžetą nuo teisinės valstybės principų pažeidimų, kurie daro pakankamai tiesioginį poveikį patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ar Sąjungos finansinių interesų apsaugai arba kelia didelę riziką, kad toks poveikis bus daromas. Sąlygų reglamentas yra nuolatinė priemonė, taikoma neapsiribojant konkrečia daugiamete finansine programa⁴.
4. Šių gairių tikslas – paaiškinti penkis Sąlygų reglamento aspektus: i) priemonių priėmimo sąlygas; ii) Sąlygų reglamento ir kitų priemonių ryšį; iii) Tarybai pasiūlytinių priemonių proporcingumą; iv) procedūrą ir vertinimo procesą ir v) galutinių gavėjų arba naudos gavėjų teisių apsaugą.
5. Šios gairės nėra teisiškai privalomos ir jomis nenustatoma ir nekeičiama jokia teisė arba pareiga, palyginti su teisėmis ir pareigomis, išdėstytomis ES sutartyje ir Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV), Finansiniame reglamente⁵, Sąlygų reglamente, OLAF reglamente⁶, Europos prokuratūros reglamente⁷ ar kituose

¹ Žr. 1986 m. balandžio 23 d. Sprendimą *Les Verts / Parlamentas*, C-294/83, ECLI:EU:C:1986:166, 23 punktą. Taip pat žr. 2021 m. balandžio 20 d. Sprendimą *Repubblika / Il-Prim Ministru*, C-896/19, ECLI:EU:C:2021:311, 61–65 punktus.

² Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 126 ir 129 punktus.

³ 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2020/2092 dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo (OL L 433 I, 2020 12 22, p. 1).

⁴ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba*, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98, 188 punktą.

⁵ 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių (OL L 193, 2018 7 30, p. 1).

⁶ 2013 m. rugsėjo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 883/2013 dėl Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) atliekamų tyrimų (OL L 248, 2013 9 18, p. 1).

atitinkamuose Sąjungos aktuose, kaip tai išaiškino Teisingumo Teismas ir Bendrasis Teismas (toliau – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas⁸).

2. PRIEMONIŲ PRIĖMIMO SĄLYGOS

6. Sąlygų reglamento tikslas – apsaugoti Sąjungos biudžetą teisinės valstybės principų pažeidimų valstybėje narėje atveju. Sąlygų reglamentu nustatomos sąlygos, kurių privaloma laikytis, kad būtų pradėta taikyti juo nustatyta procedūra.
7. Pagal Sąlygų reglamento 4 straipsnio 1 dalį „[a]titinkamų priemonių imamasi tais atvejais, kai pagal 6 straipsnį nustatoma, kad teisinės valstybės principų pažeidimai valstybėje narėje daro pakankamai tiesioginį poveikį patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ar Sąjungos finansinių interesų apsaugai arba kelia didelę riziką, kad toks poveikis bus daromas“. Pagal 4 straipsnio 2 dalį teisinės valstybės principų pažeidimai turi būti susiję su viena ar daugiau iš tame straipsnyje nurodytų situacijų. Jeigu taip yra, tiems pažeidimams taikomas Sąlygų reglamentas.
8. Nustačiusi, kad Sąlygų reglamento 4 straipsnyje nustatytos sąlygos yra tenkinamos, Komisija pradės 6 straipsnyje nustatytą procedūrą. Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad tos sąlygos tenkinamos tik tada, kai Komisija nustato, kad yra pagrįstų priežasčių manyti, jog i) valstybėje narėje pažeidžiamas bent vienas iš Sąlygų reglamento 2 straipsnio a punkte nustatytų teisinės valstybės principų, ii) minėtas pažeidimas yra susijęs su bent viena iš situacijų, sietinų su valstybės narės institucija, arba bent su vienu iš tokių institucijų elgesio atvejų, nurodytų to Reglamento 4 straipsnio 2 dalyje, jeigu tokios situacijos ar elgesys yra susiję su patikimu Sąjungos biudžeto finansų valdymu ar Sąjungos finansinių interesų apsauga, iii) minėtas pažeidimas daro pakankamai tiesioginį poveikį patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ar Sąjungos finansinių interesų apsaugai arba kelia didelę riziką, kad toks poveikis bus daromas, kai ryšys tarp tų pažeidimų ir to poveikio arba poveikio didelės rizikos yra tikras⁹ arba realus¹⁰. Kai 4 straipsnyje nustatytos sąlygos bus tenkinamos, Komisija pradės procedūrą, nebent ji manys, kad kitos Sąjungos teisės aktuose nustatytos procedūros leistų jai veiksmingiau apsaugoti Sąjungos biudžetą. Ta procedūra užtikrinama atitinkamos valstybės narės procesinių teisių apsauga.

⁷ 2017 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (ES) 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje (OL L 283, 2017 10 31, p. 1).

⁸ Žr. ES sutarties 19 straipsnio 1 dalį.

⁹ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21 ECLI:EU:C:2022:97, 165 punktą.

¹⁰ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba*, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98, 288 punktą.

9. Atvejus pagal Sąlygų reglamentą Komisija vertins taikydama visapusišką, aktyvų, riziką grindžiamą ir tikslinį metodą, siekdama užtikrinti veiksmingą reglamento taikymą, taigi kartu apsaugoti Sąjungos biudžetą ir Sąjungos finansinius interesus.

2.1. Tiesiogiai susiję teisinės valstybės principų pažeidimai

10. Teisingumo Teismas išaiškino, kad Sąlygų reglamento 2 straipsnio a punkte „nustatyta, kad sąvoka „teisinė valstybė“, kaip apibrėžta to reglamento taikymo tikslais, turi būti „suprantama atsižvelgiant į kitas Sąjungos vertybes ir principus, įtvirtintus ES sutarties 2 straipsnyje“. Tai reiškia, kad, jeigu tos vertybės ir principai sudaro pačią vertybės – teisinės valstybės principo – įtvirtintos ES sutarties 2 straipsnyje, apibrėžtį arba, kaip akivaizdu iš to straipsnio antro sakinio, yra glaudžiai susiję su visuomene, kuri paiso teisinės valstybės principo, taikant tokius horizontaliuosius sąlygų mechanizmus, koks yra nustatytas ginčijamu reglamentu, gali būti reikalaujama jų laikytis.“¹¹.
11. Sąlygų reglamento 2 straipsnio a punkte to reglamento taikymo tikslais tik nustatyti principai, kuriems tas reglamentas yra taikomas ir kurie yra svarbiausi atsižvelgiant į jo tikslą – užtikrinti Sąjungos biudžeto apsaugą¹². Ta nuostata nesiekia pateikti išsamios teisinės valstybės sąvokos apibrėžties.
12. Dėl pagrindinių teisių Teismas išaiškino, kad nuoroda į jas „pateikiama tik kaip veiksmingos teisminės gynybos principo reikalavimų pavyzdys“. Priešingai, nediskriminavimo principas savaime yra teisinės valstybės apibrėžties dalis: „valstybė narė, kurios visuomenei būdingas diskriminavimas, negali būti laikoma užtikrinančia teisinės valstybės principo, kaip suprantama ši bendra vertybė, laikymąsi“¹³.
13. Sąlygų reglamento 15 konstatuojamojoje dalyje nurodyti atskiri pažeidimai ir pažeidimai „dėl pasikartojančios valdžios institucijų praktikos ar neveikimo arba dėl tokių institucijų patvirtintų bendro pobūdžio priemonių“. Sąlygų reglamentas apima ir atskirus, ir sisteminius pažeidimus, kuriems reglamentas yra taikomas, jeigu jie yra susiję su patikimu Sąjungos biudžeto finansų valdymu ar Sąjungos finansinių interesų apsauga. Taigi Komisija gali vertinti ir valdžios institucijų veiksmus, ir neveikimą.
14. Sąlygų reglamento 3 straipsnio paskirtis – palengvinti Sąlygų reglamento taikymą pateikiant situacijų, turinčių teisinės valstybės principų pažeidimų požymių, sąrašą¹⁴. Šis sąrašas yra tik orientacinio pobūdžio, todėl pagal Sąlygų reglamentą gali būti

¹¹ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba*, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98, 154 punktą.

¹² Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 227 punktą.

¹³ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 229 punktą, ir 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba*, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98, 324 punktą.

¹⁴ Situacijų, turinčių teisinės valstybės principų pažeidimų požymių, sąrašas taip pateikiamas šių gairių I priede.

svarbūs ir kiti valdžios institucijų veiksmai, praktika ar neveikimas arba kitos teisinės situacijos, kurioms taikoma Reglamento 4 straipsnio 1 dalis.

15. Teismas nusprendė, kad „yra *akivaizdus ryšys* tarp, viena vertus, vertybės – teisinės valstybės principo – laikymosi ir, kita vertus, veiksmingo Sąjungos biudžeto vykdymo pagal patikimo finansų valdymo principus bei Sąjungos finansinių interesų apsaugos“¹⁵. Teismas taip pat teigė, kad „*patikimam finansų valdymui ir tiems finansiniams interesams gali smarkiai pakenkti valstybės narės padaryti teisinės valstybės principų pažeidimai, nes dėl tų pažeidimų, be kita ko, gali nelikti garantijos, kad iš Sąjungos biudžeto lėšų dengiamos išlaidos atitiks visas Sąjungos teisėje nustatytas finansavimo sąlygas* <...>“¹⁶.
16. Teismas nusprendė, kad tų finansavimo sąlygų ir tikslų, kurių Sąjunga siekia tas išlaidas finansuodama, laikymasis „*negali būti visiškai užtikrintas, jei nėra veiksmingos teisminės peržiūros, kuria siekiama užtikrinti Sąjungos teisės laikymąsi; nepriklausomų teismų tiek valstybėse narėse, tiek Sąjungos lygmeniu atliekama tokia peržiūra yra neatsiejama nuo teisinės valstybės*“¹⁷. Tai nedaro poveikio reikalavimui, kad turi būti pakankamai tiesioginis ryšys su Sąjungos biudžetu.
17. Teisinės valstybės principų pažeidimai turi būti susiję su viena ar keliomis situacijomis arba atitinkamų valdžios institucijų elgesiu arba turi būti sietini su tokiais valdžios institucijomis ir turi būti susiję su patikimu Sąjungos biudžeto finansų valdymu ar Sąjungos finansinių interesų apsauga¹⁸.
18. Teismas nusprendė, kad gali būti preziumuojama, kad toks aktualumas susijęs su Sąlygų reglamento 4 straipsnio 2 dalies a ir b punktuose nurodytomis valdžios institucijomis, būtent su institucijomis, vykdančiomis Sąjungos biudžetą ir vykdančiomis finansų kontrolę, stebėseną ir auditą¹⁹.
19. Tinkamas tyrimų tarnybų ir prokuratūrų veikimas į tos nuostatos c punktą įtrauktas, tik jeigu jis taikomas ES teisės pažeidimams, susijusiems su Sąjungos biudžeto vykdymu ar Sąjungos finansinių interesų apsauga. Tas pats taikoma ir nacionalinių teismų arba administracinių institucijų vykdomai ES teisės pažeidimų, nurodytų e punkte, prevencijai ir sankcijų už juos taikymui. Teisminė peržiūra d punkte įtraukiama, tik

¹⁵ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21 ECLI:EU:C:2022:97, 130 punktą, ir 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba*, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98, 148 punktą.

¹⁶ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21 ECLI:EU:C:2022:97, 131 punktą, ir 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba*, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98, 149 punktą.

¹⁷ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21 ECLI:EU:C:2022:97, 132 punktą, ir 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba*, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98, 150 punktą.

¹⁸ Orientacinis tokių konkrečių situacijų sąrašas taip pateikiamas šių gairių I priede.

¹⁹ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21 ECLI:EU:C:2022:97, 143 punktą

jeigu ji susijusi su a–c punktuose nurodytų institucijų veiksmais. Nepagrįstai sumokėtų sumų susigrąžinimas, nustatytas f punkte, aprėpia tik Sąjungos biudžeto lėšas, kaip ir g punkte nustatytas bendradarbiavimas su OLAF ir Europos prokuratūra. Galiausiai, h punkte aiškiai nurodomos kitos situacijos arba institucijų elgesys, kurie yra susiję su patikimu Sąjungos biudžeto finansų valdymu ar Sąjungos finansinių interesų apsauga²⁰.

20. Dėl šio požiūrio nacionalinių valdžios institucijų, kurių veikla neapsiriboja Sąjungos biudžeto vykdymu ar apsauga, bet yra bendro pobūdžio, elgesys arba su situacijos, atitinkančios teisinės valstybės principų pažeidimą, į reglamento taikymo sritį pateks, tik jeigu jie bus susiję su patikimu Sąjungos biudžeto finansų valdymu arba Sąjungos finansinių interesų apsauga.

21. Komisija atkreipia dėmesį, kad į šias situacijas ar valdžios institucijų elgesį įtrauktas neveiksmingas ir pavėluotas bendradarbiavimas su Europos prokuratūra ir OLAF suteikia pagrindo imtis veiksmų pagal Sąlygų reglamentą²¹. Kalbant apie Europos prokuratūrą²² pasakytina, kad bendradarbiavimas apima su Europos prokuratūra susijusioje veikloje dalyvaujančių valstybių narių kompetentingų nacionalinių institucijų pareigą aktyviai padėti Europos prokuratūrai vykdyti nusikalstamų veikų tyrimus ir baudžiamąjį persekiojimą ir juos remti²³. Kalbant apie OLAF, šis bendradarbiavimas apima OLAF teisę²⁴ vykdyti patikras ir inspektavimą vietoje ir gauti reikiamą pagalbą, kad juos būtų galima atlikti veiksmingai, taip pat gauti prieigą prie atitinkamos informacijos, duomenų ir dokumentų, kad būtų galima arba priimti sprendimą pradėti tyrimą ar jo nepradėti, arba veiksmingai ir nepagrįstai nedelsiant vykdyti tyrimus. Jis taip pat apima susijusias atitinkamos valstybės narės pareigas, be kita ko²⁵: i) informuoti OLAF²⁶, ii) suteikti OLAF reikiamą pagalbą, kad vykdydama tokius tyrimus ji galėtų veiksmingai atlikti pavestas užduotis²⁷, iii) imtis tinkamų atsargumo priemonių, ypač įrodymų apsaugos priemonių²⁸, iv) prieš OLAF priimant sprendimą pradėti tyrimą ar jo nepradėti, imtis tinkamų veiksmų remiantis Tarybos pateikta informacija²⁹ ir v) laiku imtis tinkamų tolesnių veiksmų, atsižvelgiant į OLAF

²⁰ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/-21 ECLI:EU:C:2022:97, 143 punktą.

²¹ Žr. Sąlygų reglamento 4 straipsnio 2 dalies g punktą.

²² Žr. atitinkamas pirmiau nurodytas Tarybos reglamento (ES) 2017/1939 nuostatas.

²³ Tai nedaro poveikio nedalyvaujančių valstybių narių pareigoms bendradarbiauti su Europos prokuratūra pagal taikomas Sąjungos taisykles, kai ji naudojasi savo kompetencija dalyvaujančiose valstybėse narėse ir paprašo tokio bendradarbiavimo.

²⁴ Pagal pirmiau nurodytas Reglamento (ES, Euratomas) Nr. 883/2013 nuostatas.

²⁵ Šios pareigos numatytos Reglamente (ES, Euratomas) Nr. 883/2013. Gairėse pateikiamas nebaigtinis sąrašas.

²⁶ Reglamento (ES, Euratomas) Nr. 883/2013 8 straipsnis.

²⁷ Reglamento (ES, Euratomas) Nr. 883/2013 3 straipsnis.

²⁸ Reglamento (ES, Euratomas) Nr. 883/2013 7 straipsnio 7 dalis.

²⁹ Reglamento (ES, Euratomas) Nr. 883/2013 5 straipsnio 5 dalis.

ataskaitas ir rekomendacijas pabaigus tyrimus ir pranešti OLAF apie veiksmus, kurių imtasi³⁰.

22. Siekiant užtikrinti veiksmingą Sąjungos finansinių interesų apsaugą iš tiesų labai svarbu, kad atitinkamos valstybės narės laikytųsi tų pareigų. Todėl Komisija stebės veiksmingą ir laiku vykdomą bendradarbiavimą su OLAF, atsižvelgdama į Sąlygų reglamento 3 straipsnyje nustatytus principus. Tai ypač svarbu valstybėms narėms, kurios nedalyvauja vykstant tvirtesniai su Europos prokuratūra susijusiam bendradarbiavimui, nes tose valstybėse narėse OLAF yra kompetentinga tirti įtariamą sukčiavimą, korupciją ar bet kokią kitą neteisėtą veiklą, kenkiančią Sąjungos finansiniams interesams. Be to, sistemingai nesilaikant OLAF rekomendacijų, valdžios institucijų elgesys gali lemti veiksmus, susijusius su teisinės valstybės principų pažeidimu pagal Sąlygų reglamentą.
23. 4 straipsnio 2 dalies h punktas taip pat apima kitas situacijas arba institucijų elgesį, kurie yra susiję su patikimu Sąjungos biudžeto finansų valdymu ar Sąjungos finansinių interesų apsauga. Teismas nusprendė, kad 4 straipsnio 2 dalies h punktas turi būti aiškinamas kartu su 4 straipsnio 1 dalimi, kuri yra „*tuo reglamentu nustatyto horizontaliojo sąlygų mechanizmo esmė*“³¹. Teismas taip pat nusprendė, kad dėl Sąlygų reglamento 4 straipsnio 2 dalies, „*ypač jos h punkto, situacijų, kurioms taikomas ginčijamu reglamentu nustatytas sąlygų mechanizmas, sąrašas netampa nebaigtinis, ji taip pat nėra nepakankamai aiški, kad patektų į šį mechanizmą*“³².
24. Vienas galimas pavyzdys – situacija arba valdžios institucijų elgesys (arba neveikimas) pagal Sąlygų reglamento 4 straipsnio 2 dalies h punktą gali aprėpti tinkamą institucijų, atsakingų už žemės registrus ir atitinkamą žemės ūkio paskirties žemės nuomos ir (arba) nuosavybės kontrolę (įskaitant, kai tinkama, teisėsaugos veiksmus), jeigu tokia nuoma ir (arba) nuosavybė yra susijusi su subsidijų pagal Sąjungos žemės ūkio politiką gavimu.
25. Verta priminti, kad Sąlygų reglamentas taikomas visiems ES fondams. Šiuo klausimu teisėkūros institucijos taip pat išaiškino, kad Sąlygų reglamentas gali būti pradėtas taikyti, kai neužtikrinamas tinkamas valdžios institucijų, įgyvendinančių savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, veikimas pagal Reglamento (ES) 2021/241 (toliau – EGADP reglamentas) 8 straipsnį³³. Be to, Teisingumo Teismas

³⁰ Reglamento (EB, Euratomas) Nr. 883/2013 11 straipsnio 3 ir 5 dalys.

³¹ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21 ECLI:EU:C:2022:97, 294 punktą.

³² Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21 ECLI:EU:C:2022:97, 301 punktą, ir Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba*, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98, 173 punktą.

³³ 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17).

išaiškino, kad Sąlygų reglamentas taip pat gali būti taikomas teisinės valstybės principų pažeidimams, paveikiantiems Sąjungos nuosavų išteklių surinkimą³⁴.

2.2. Poveikis patikimam Sąjungos biudžeto finansiniam valdymui ar Sąjungos finansinių interesų apsaugai

26. Pagal Sąlygų reglamento 4 straipsnio 1 dalį, kad konkretus elgesys ar situacija patektų į Sąlygų reglamento taikymo sritį, Komisija turi nustatyti teisinės valstybės principų pažeidimą ir įvertinti, ar toks pažeidimas i) daro poveikį patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ar Sąjungos finansinių interesų apsaugai arba kelia didelę riziką, kad toks poveikis bus daromas, ii) pakankamai tiesioginiu būdu. Šis vertinimas turėtų būti atliekamas kiekvienu atveju atskirai.
27. Pagal pirmąją sąlygą 24 punkte („daro poveikį“, žr. i papunktį) reikalaujama, kad nustatytas teisinės valstybės principų pažeidimas darytų poveikį patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui arba Sąjungos finansiniams interesams.
28. Tas poveikis gali pasireikšti Sąjungos biudžeto vykdymu tokiu būdu, kuris neatitinka patikimo finansų valdymo principų, įtvirtintų SESV 317 straipsnyje ir priimtose Sąjungos biudžeto vykdymo taisyklėse. Visų pirma Finansinio reglamento 2 straipsnio 59 punkte patikimas finansų valdymas apibrėžiamas kaip „biudžeto vykdymas laikantis ekonomiškumo, veiksmingumo ir efektyvumo principų“. Finansinio reglamento 33–36 straipsniuose detalčiau išdėstoma šių principų reikšmė, taikymo sritis ir padariniai.
29. Antra, tas poveikis gali būti nustatytas ir dėl teisinės valstybės pažeidimų, kenkiančių Sąjungos finansinių interesų apsaugai, įtvirtintai SESV 325 straipsnyje ir atitinkamuose antrinės teisės aktuose. Visų pirma pagal Finansinio reglamento 63 straipsnio 2 dalį tai apima visas teisėkūros reguliavimo ir administracines priemones, kuriomis, *inter alia*, užkertamas kelias pažeidimams ir sukčiavimui vykdant biudžetą, jie nustatomi ir ištaisomi. Sąvoka „Sąjungos finansiniai interesai“ apibrėžta Reglamento Nr. 883/2013 2 straipsnio 1 punkte ir, be kita ko, yra „pajamos, išlaidos ir turtas, priskiriami Europos Sąjungos biudžetui, institucijų, įstaigų, organų ir agentūrų biudžetui ir pastarųjų valdomiems ir kontroliuojamiems biudžetams“. Be to, pagal Teisingumo Teismo praktiką sąvoka „Sąjungos finansiniai interesai“ SESV 325 straipsnio 1 dalies prasme apėmia ir Sąjungos biudžeto gaunamas pajamas, ir iš to biudžeto dengiamas išlaidas³⁵.
30. Nustatydamą poveikio Sąjungos biudžetui ar Sąjungos finansiniams interesams mastą, Komisija taip pat deramai atsižvelgs į tokius kriterijus, kaip nustatytų teisinės valstybės principų pažeidimų pobūdis, trukmė, sunkumas ir mastas, galinčius varijuoti

³⁴ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba*, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98, 186 punktą.

³⁵ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 265 punktą, ir 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba*, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98, 297 punktą.

priklausomai nuo tų pažeidimų ypatumų³⁶. Atitinkamos valstybės narės ketinimas nutraukti teisinės valstybės principų pažeidimą, įskaitant jos bendradarbiavimo su Komisija pagal Sąlygų reglamentą mastą, taip pat gali būti svarbūs, be kita ko, vertinant atitinkamo patikimo Sąjungos biudžeto finansų valdymo arba Sąjungos finansinių interesų pažeidimo poveikį, trukmę ir aprėptį³⁷.

31. Kalbant apie situaciją, kai teisinės valstybės principų pažeidimai kelia didelę riziką patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui arba Sąjungos finansinių interesų apsaugai, Teismas nustatė, kad „*būtų nesuderinama su patikimo Sąjungos biudžeto finansų valdymo ir Sąjungos finansinių interesų apsaugos reikalavimais tinkamų priemonių imtis tik tais atvejais, kai poveikis tam patikimam finansų valdymui arba tiems finansiniams interesams yra įrodytas. Toks apribojimas galėtų pakenkti [...] Reglamento tikslui.*“³⁸ Reglamento 4 straipsnio 1 dalyje nurodyto poveikio prevencija yra „nuolatinis horizontalusis Sąjungos finansų srities teisės aktų reikalavimas“³⁹. Didelė rizika gali būti nustatyta tais atvejais, kai atitinkamo teisinės valstybės principų pažeidimo poveikis, nors dar neįrodytas, vis dėlto gali būti pagrįstai numatytas, nes yra didelė tikimybė, kad toks poveikis bus⁴⁰. Todėl reikia įrodyti, kad su Sąlygų reglamento 4 straipsnio 2 dalyje nurodytomis situacijomis ar institucijų veiksmis susijusios rizikos tikimybė yra didelė. Pavyzdžiui, jei visiškai nepriklausomi teismai negali veiksmingai peržiūrėti nacionalinių institucijų veiksmų, kuriais per viešuosius pirkimus panaudojamos Sąjungos lėšos, arba renkami Sąjungos nuosavi ištekliai, arba vykdoma finansų kontrolė, Sąjungos lėšų stebėseną ir auditas, arba tiriami įtarimai sukčiavimu, korupcija ar kitais Sąjungos teisės pažeidimais, padarytais naudojant Sąjungos lėšas ar pajamas, dėl to gali kilti didelė rizika Sąjungos lėšoms ir Sąjungos finansiniams interesams.
32. Galiausiai nepakanka, kad teisinės valstybės principų pažeidimas darytų poveikį patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui arba Sąjungos finansinių interesų apsaugai arba keltų didelę riziką, kad toks poveikis bus daromas. Pagal Sąlygų reglamento 4 straipsnio 1 dalį teisinės valstybės principų pažeidimas turi daryti „pakankamai tiesioginį poveikį“ (antroji sąlyga, nurodyta 24 punkte (žr. ii papunktį).

³⁶ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 331 punktą, ir 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba*, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98, 361 punktą.

³⁷ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 332 punktą.

³⁸ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 262 punktą.

³⁹ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 266 punktą ir 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba*, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98, 298 punktą.

⁴⁰ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 262 punktą.

33. Laikantis šio reikalavimo turėtų būti nustatyta, kad tarp teisinės valstybės principų pažeidimo ir jo poveikio patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui arba Sąjungos finansinių interesų apsaugai arba didelės rizikos, kad toks poveikis bus daromas, yra pakankamai tiesioginis ryšys. Teisingumo Teismas nusprendė, kad sąvoka „pakankamai tiesiogiai“ reiškia, kad ryšys tarp teisinės valstybės principų pažeidimo ir jo poveikio arba rizikos Sąjungos biudžetui turėtų būti „tikras“ arba „realus“⁴¹. Tai reiškia, kad reglamente numatyta procedūra neturėtų būti pradėta tais atvejais, kai ryšys yra tik hipotetinis, pernelyg neapibrėžtas ar neaiškus.

3. RYŠYS TARP SĄLYGŲ REGLAMENTO IR KITŲ SĄJUNGOS TEISĖS AKTUOSE NUSTATYTŲ PROCEDŪRŲ

34. Nustačiusi, kad esama pagrįstų priežasčių manyti, jog priemonių priėmimo pagal Sąlygų reglamentą sąlygos yra tenkinamos, Komisija, prieš pradėdama procedūrą, apsvarsto, ar reikia imtis atitinkamų priemonių, t. y. ar kitos Sąjungos teisės aktuose dėl Sąjungos biudžeto apsaugos nustatytos procedūros neleistų jai veiksmingiau apsaugoti Sąjungos biudžeto, kaip nustatyta Sąlygų reglamento 6 straipsnio 1 dalyje.

35. Iš tiesų Sąjungos finansų srities teisės aktuose ir konkretiems sektoriams taikytinose taisyklėse jau numatytos kitos procedūros Sąjungos biudžetui apsaugoti.

36. Pavyzdžiui, Finansiniame reglamente numatyta ankstyvojo nustatymo ir draudimo dalyvauti procedūroje sistema (EDES)⁴², leidžianti Komisijai anksti nustatyti asmenis ar subjektus, galinčius kelti grėsmę Sąjungos finansinių interesų apsaugai, ir neleisti jiems gauti lėšų iš Sąjungos biudžeto, jei tenkinamos tam tikros sąlygos.

37. Be to, Komisija gali pertraukti arba sustabdyti mokėjimus ir taikyti finansines pataisas valstybėms narėms⁴³, jei vykdydamos Sąjungos biudžetą pagal pasidalijamojo valdymo principą jos nesilaiko taikytinos teisės ir nesaugo Sąjungos finansinių interesų⁴⁴.

⁴¹ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba*, C-157/21, EC:I:EU:C:2022:98, 288 punktą.

⁴² Žr. Finansinio reglamento 135 straipsnį.

⁴³ Žr. Finansinio reglamento 101 straipsnio 8 dalį; taip pat žr., pavyzdžiui, 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/1060, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo, Teisingos pertvarkos fondo ir Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondo nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienų valdymo ir vizų politikos finansinės paramos priemonės taisyklės“ (toliau – BNR) (OL L 231, 2021 6 30, p. 159) 96, 97 ir 104 straipsnius, ir 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1306/2013 dėl bendros žemės ūkio politikos finansavimo, valdymo ir stebėsenos, kuriuo panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 352/78, (EB) Nr. 165/94, (EB) Nr. 2799/98, (EB) Nr. 814/2000, (EB) Nr. 1290/2005 ir (EB) Nr. 485/2008 (OL L 347, 2013 12 20, p. 549), 52 straipsnį.

⁴⁴ Žr. Finansinio reglamento 63 straipsnio 2 dalį; taip pat žr., pavyzdžiui, BNR 69 straipsnio 3 dalį ir 103 straipsnį, taip pat Reglamento (ES) Nr. 1306/2013 58 straipsnį, o nuo 2023 m. sausio 1 d. – 2021 m. gruodžio 2 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/2116 dėl bendros žemės ūkio

38. Pagal EGADP reglamentą ir pagal jį pasirašytus finansavimo ir paskolų susitarimus Komisija turi teisę proporcingai sumažinti paramą ir susigražinti visas į Sąjungos biudžetą mokėtinas sumas sukčiavimo, korupcijos ir interesų konflikto, kurie kenkia Sąjungos interesams, atvejais, kai valstybė narė nesiima veiksmų jiems ištaisyti. Be to, į kai kuriuos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtrauktos priemonės, tiesiogiai susijusios su teisinės valstybės klausimais, ir jas būtina tinkamai įgyvendinti, kad būtų galima išmokėti paramą pagal EGADP.
39. Vis dėlto ne visada gali būti įmanoma pradėti šias procedūras, kai yra įvykdyti teisinės valstybės principų pažeidimai, susiję su Sąlygų reglamento 3 straipsnyje ir 4 straipsnio 2 dalyje išvardytomis situacijomis. Taip pat gali būti atvejų, kai Sąlygų reglamento priemonės gali būti veiksmingesnės užtikrinant Sąjungos biudžeto apsaugą nei Reglamente (ES) 2021/1060 (BNR) arba Reglamente (ES) Nr. 1306/2013, o nuo 2023 m. sausio 1 d. – Reglamente (ES) 2021/2116 nustatytos procedūros, nes pastarosios gali būti pradėtos taikyti tik dėl konkrečių tuose reglamentuose išvardytų priežasčių⁴⁵ ir gali būti taikomos tik išlaidoms, kurias valstybė narė jau deklaravo Komisijai. Pavyzdžiui, veiksmingas ES pagrindinių teisių chartijos taikymas ir įgyvendinimas yra horizontalioji reikiama sąlyga, kaip apibrėžta BNR 15 straipsnyje. Ši reikiama sąlyga yra būtina veiksmingo ir efektyvaus konkrečių programos tikslų įgyvendinimo sąlyga. Pagal BNR, jei valstybė narė netenkina reikiamos sąlygos, Komisija nekompensuoja išlaidų, susijusių su veiksmais, siejamais su atitinkamu (-ais) konkrečiu (-iais) tikslu (-ais), išskyrus tas išlaidas, kuriomis prisidedama prie atitinkamos reikiamos sąlygos įvykdymo. Ši priemonė taikoma tik Komisijai patvirtinus atitinkamą programą arba jos pakeitimą. Tais atvejais, kai įvykdomi teisinės valstybės principų, susijusių su ES pagrindinių teisių chartija, pažeidimai, kurie daro poveikį Sąjungos programos įgyvendinimui, Sąlygų reglamentas gali būti veiksmingesnis, nes jame taip pat numatyta galimybė sustabdyti programos patvirtinimą arba pakeitimą ir dėl jo prevencinio poveikio dar labiau sustiprinti Sąjungos biudžeto apsaugą.
40. Svarstydamas, ar Sąlygų reglamente nustatyta procedūra veiksmingiau apsaugo Sąjungos biudžetą nei kitos procedūros, Komisija, remdamasi konkrečiais sektoriais

politikos finansavimo, valdymo ir stebėsenos, kuriuo panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 1306/2013 (OL L 435, 2021 12 6, p. 187), 57 straipsnį.

45

Mokėjimai gali būti pertraukti, jei: a) yra duomenų, iš kurių matyti, kad yra didelis trūkumas, ir dėl jo nesiimta taisomųjų priemonių; b) Komisija turi atlikti papildomus patikrinimus, nes gavo informacijos, kad mokėjimo paraiškoje nurodytos išlaidos gali būti susijusios su pažeidimu. Mokėjimai gali būti sustabdyti, jei: a) valstybė narė nesiėmė reikiamų veiksmų, kad ištaisyti padėtį, dėl kurios pagal BNR 96 straipsnį pertraukti mokėjimai; b) yra didelis trūkumas; c) mokėjimo paraiškose pateiktos išlaidos susijusios su pažeidimu, kuris nebuvo ištaisytas; d) Komisija yra pareiškusi pagrįstą nuomonę pažeidimo procedūros pagal SESV 258 straipsnį atžvilgiu dėl klausimo, dėl kurio kyla rizika išlaidų teisėtumui ir tvarkingumui. Finansinės pataisos atliekamos, jei: a) yra didelis trūkumas, dėl kurio kilo rizika fondų paramai, kuri jau sumokėta programai; b) pripažintose sąskaitose nurodytos išlaidos yra netvarkingos, ir jų valstybė narė nenustatė ir apie jas nepranešė; c) prieš Komisijai pradedant taikyti finansinių pataisų procedūrą valstybė narė neįvykdė savo įsipareigojimų pagal 97 straipsnį.

skirtų teisės aktų vykdymo užtikrinimu ir nedarydama poveikio juose nustatytiems įgaliojimams ir pareigoms, atsižvelgs į nebaigtinį kriterijų rinkinį, taikytiną pagal konkrečias kiekvienos situacijos aplinkybes. Kai kuriais atvejais Komisija Sąlygų reglamentą galėtų taikyti kartu su konkrečioms sektoriams skirtomis priemonėmis arba finansinėmis priemonėmis, kurių ji gali būti įpareigota imtis, arba jas priėmus, jei Sąlygų reglamentu būtų veiksmingiau apsaugotas Sąjungos biudžetas ir Sąjungos finansiniai interesai, taip parodant jo pridėtinę vertę. Priešingu atveju reglamento, kaip bendrosios ir horizontaliosios priemonės, kuria siekiama apsaugoti Sąjungos biudžetą ir Sąjungos finansinius interesus, pridėtinė vertė ir veiksmingumas netektų savo naudingo poveikio.

41. Komisija mano, kad Sąlygų reglamentu teikiamos apsaugos veiksmingumui, palyginti su kitomis esamomis Sąjungos finansinių interesų apsaugos priemonėmis, nustatyti gali būti taikomi toliau nurodyti orientaciniai kriterijai.
42. Pirmasis kriterijus susijęs su poveikio Sąjungos biudžetui mastu ir (arba) rizika, kurią teisinės valstybės principų pažeidimas gali sukelti jos patikimo finansų valdymo veiksmingumui arba Sąjungos finansinių interesų apsaugai, mastu. Visų pirma procedūros pagal kitas Sąjungos finansines taisykles gali būti taikomos tik konkrečioms išlaidų programoms, todėl jų gali nepakakti teisinės valstybės principų pažeidimų atveju, ypač kai kalbama apie „plačiai paplitusius pažeidimus arba pažeidimus dėl pasikartojančios valdžios institucijų praktikos ar neveikimo arba dėl tokių institucijų patvirtintų bendro pobūdžio priemonių“⁴⁶. Taip gali atsitikti ir tuo atveju, kai dėl teisinės valstybės principų pažeidimų kyla didelė rizika, kad bus padarytas poveikis patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui arba Sąjungos finansinių interesų apsaugai, o kitos Sąjungos finansinės taisyklės galėtų būti susijusios su jau materializuotu poveikiu Sąjungos biudžetui. Pavyzdžiui, tais atvejais, kai nacionalinės teisės aktais ribojama baudžiamoji atsakomybė už sukčiavimą ar korupciją arba silpninama kovos su sukčiavimu ir korupcija teisinė sistema arba interesų konfliktų prevencija, sukčiavimo, korupcijos ar interesų konflikto atvejai gali būti nepakankamai ištirti ir nepatraukiama baudžiamojon atsakomybėn, ir dėl to gali kilti didelė rizika patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui arba Sąjungos finansinių interesų apsaugai. Remiantis tais pačiais argumentais, bendrieji įstatymai, užkertantys kelią nepriklausomiems teismams atlikti veiksmingą nacionalinių institucijų, visiškai ar iš dalies valdančių Sąjungos lėšas, sprendimų teisminę peržiūrą, taip pat gali kelti didelę riziką patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui. Tokiais atvejais Komisija gali daryti išvadą, kad Sąlygų reglamento taikymas galėtų būti veiksmingesnis už kitas Sąjungos priemones.

43. Kitas svarbus kriterijus yra susijęs su turimų teisių gynimo priemonių rūšimis ir jų tinkamumu skirtingoms situacijoms. Sąlygų reglamente numatyta daug įvairių galimybių įvairiems atitinkamo teisinės valstybės principų pažeidimo aspektams spręsti, kurios gali būti taikomos kartu⁴⁷. Jei teisių gynimo priemonės, numatytos pagal kitus Sąjungos teisės aktus, būtų mažiau tinkamos atitinkamam teisinės valstybės principų pažeidimui pašalinti, veiksmingesniu galėtų būti laikomas Sąlygų reglamentas. Tokios situacijos galėtų susiklostyti tais atvejais, kai Sąjungos biudžetui daromas didelis poveikis arba yra rizika, kad toks poveikis būtų daromas, pavyzdžiui, dėl nacionalinės teisės, kuria užkertamas kelias veiksmingai administracinių sprendimų dėl Sąjungos biudžeto vykdymo teisminei peržiūrai arba trukdoma perduoti atitinkamas bylas Europos Sąjungos Teisingumo Teismui, arba dėl nepakankamo nacionalinių teismų nepriklausomumo. Tokiais atvejais Sąjungos biudžetą veiksmingiau apsaugoti galėtų stabdomosios arba draudžiamosios priemonės pagal Sąlygų reglamentą, bendrai taikomos kol bus nutrauktas atitinkamas teisinės valstybės principų pažeidimas, nes jos galėtų užkirsti kelią neigiamam poveikiui patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ir Sąjungos finansiniams interesams. Tai galėtų apimti ir situacijas, kai bendra finansinė rizika Sąjungos biudžetui ir Sąjungos finansiniams interesams viršija riziką, kuri gali būti pašalinta taikant konkrečiai programai ar sektoriui skirtas priemones.

4. PRIEMONĖS, KURIAS GALĖTŲ PASIŪLYTI KOMISIJA. PROPORCINGUMAS

44. Pagal Sąlygų reglamento 5 straipsnio 3 dalį, kai Komisija nustatys, kad sąlygos, kuriomis pradedamas taikyti Sąlygų reglamentas, yra tenkinamos, ji pasiūlys Tarybai priemones, kurios būtų proporcingos⁴⁸ – tai reiškia, kad jos turi būti tinkamos ir būtinos nustatytoms problemoms spręsti ir Sąjungos biudžetui ar Sąjungos finansiniams interesams apsaugoti, neviršijant to, kas būtina tikslui pasiekti.
45. Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad pagal reglamento 5 straipsnio 3 dalį priemonės turėtų būti griežtai proporcingos, t. y. „neviršyti to, kas tikrai būtina atsižvelgiant į faktinį ar galimą teisinės valstybės principų pažeidimų poveikį Sąjungos biudžeto finansų valdymui arba Sąjungos finansiniams interesams“⁴⁹.
46. Šiomis aplinkybėmis Komisija tinkamai atsižvelgs į atitinkamų teisinės valstybės principų pažeidimų pobūdį, trukmę, sunkumą ir mastą⁵⁰. Kadangi šie kriterijai padeda nustatyti poveikio mastą, kuris gali skirtis priklausomai nuo nustatytų teisinės valstybės

⁴⁷ Žr. Sąlygų reglamento 5 straipsnį.

⁴⁸ Žr. Sąlygų reglamento 5 straipsnio 3 dalį.

⁴⁹ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 112 punktą.

⁵⁰ Žr. Sąlygų reglamento 5 straipsnio 3 dalį.

principų pažeidimų požymių, pagal juos vertinamas ir priemonių proporcingumas⁵¹. Nors neįmanoma iš anksto apibrėžti ir įvertinti visų galimų teisinės valstybės principų pažeidimų rūšių, taip pat jų konkretaus poveikio Sąjungos biudžetui arba Sąjungos finansiniams interesams, šiuo etapu, kol dar nesukaupta Sąlygų reglamento taikymo patirties, Komisija išnagrinės toliau nurodytus elementus, susijusius su kiekvienu iš šių požymių.

47. Kalbant apie pažeidimo pobūdį, taikant Sąlygų reglamentą visi teisinės valstybės principų pažeidimai yra svarbūs, jei jie daro poveikį patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui arba Sąjungos finansiniams interesams arba kelia didelę riziką, kad toks poveikis bus daromas. Tačiau Sąlygų reglamento 3 straipsnyje nurodytos situacijos yra ypač svarbios, nes jos yra aiškiai nurodytos tame straipsnyje. Tačiau tai nereiškia, kad kiti panašaus pobūdžio teisinės valstybės principų pažeidimai bus laikomi mažiau svarbiais. Atlikdama vertinimą Komisija taip pat tinkamai atsižvelgs į kitus teisinės valstybės principų pažeidimo požymius, pavyzdžiui, į tai, ar jis yra iš esmės arba glaudžiai susijęs su procesu, pagal kurį atitinkama valstybė narė naudoja Sąjungos lėšas (pavyzdžiui, netinkamo valdžios institucijų, priimančių sprendimus dėl dotacijų skyrimo ar iš Sąjungos biudžeto finansuojamų sutarčių, veikimo atvejais), – tokiu atveju poveikis Sąjungos biudžetui arba Sąjungos finansiniams interesams gali būti ypač didelis.
48. Kalbant apie trukmę, tikėtina, kad kuo ilgiau trunka teisinės valstybės principų pažeidimas arba kuo dažiau jis kartojasi, tuo didesnę neigiamą poveikį jis daro patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui arba Sąjungos finansiniams interesams arba kelia didesnę riziką, kad toks poveikis bus daromas. Taigi ši išvada taip pat turės įtakos Komisijos vertinimui dėl priemonių, kurias ji gali pasiūlyti, proporcingumo.
49. Kalbant apie teisinės valstybės principų pažeidimo sunkumą, Komisija mano, kad tais atvejais, kai vienas ar keli teisinės valstybės principų pažeidimai yra susiję su svarbiomis valstybės narės viešojo sektoriaus dalimis, pavyzdžiui, teisėkūros institucija ir (arba) teisminėmis institucijomis, ir gali daryti neigiamą poveikį Sąjungos biudžeto valdymui, vykdomam nacionalinių valdžios institucijų, arba kai teisinės valstybės principų pažeidimas (-ai) yra sisteminis (-iai) arba plačiai paplitęs (-ę), į šiuos veiksmus reikėtų atsižvelgti vertinant priemonių proporcingumą. Kalbant apie teisinės valstybės principų pažeidimo mastą, Komisija mano, kad tais atvejais, kai teisinės valstybės principų pažeidimas daro poveikį kelioms Sąjungos programoms ar fondams arba kelia riziką, kad toks poveikis bus daromas, galima tikėtis, kad jo poveikis Sąjungos biudžetui arba Sąjungos finansiniams interesams bus didelis. Apskritai Sąlygų reglamente nustatytų teisinės valstybės principų pažeidimo sunkumą greičiausiai

⁵¹ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 331 punktą, ir 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba*, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98, 361 punktą.

atspindės jo faktinio ar galimo poveikio patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui arba Sąjungos finansiniams interesams dydis.

50. Komisija mano, kad vertinant priemonių, kurios bus siūlomos pagal reglamentą, proporcingumą gali būti vadovaujama tuo, ar egzistuoja pirmiau nurodyti elementai, atsižvelgiant į faktinį arba galimą atitinkamo teisinės valstybės principų pažeidimo poveikį Sąjungos biudžetui arba Sąjungos finansinių interesų apsaugai. Todėl sisteminis teisinės valstybės principų pažeidimas, darantis kumuliacinį ir (arba) ilgalaikį poveikį patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui arba Sąjungos finansiniams interesams, gali būti pagrindas siūlyti priemones, darančias didelį finansinį poveikį atitinkamai valstybei narei.
51. Be šių elementų, Komisija taip pat gali atsižvelgti į kitus veiksnius, visų pirma valstybės narės ketinimą nutraukti teisinės valstybės principų pažeidimus, atitinkamos valstybės narės bendradarbiavimo mastą⁵² arba jos atsisakymą lojaliai bendradarbiauti su Komisija vykdant procedūras pagal Sąlygų reglamentą, arba galimą panašių teisinės valstybės principų pažeidimų buvimą ar pasikartojimą, nepaisant ankstesnių Komisijos rekomendacijų ar siūlomų priemonių. Nustatant teisinės valstybės principų pažeidimo trukmę ir mastą taip pat svarbūs valstybės narės ketinimai ir bendradarbiavimo mastas⁵³. Atsižvelgdama į šiuos veiksnius Komisija užtikrins objektyvų ir nešališką vertinimą.
52. Sąlygų reglamente reikalaujama, kad priemonės būtų kuo labiau nukreiptos į „Sąjungos veiksmus, kuriems tie pažeidimai daro poveikį“⁵⁴. Savo pasiūlyme Komisija nurodys konkrečias programas ar fondus, kuriems daro arba gali daryti poveikį teisinės valstybės principų pažeidimai, ir, kai įmanoma, pasiūlys toms programoms ar fondams skirtas priemones. Tačiau tais atvejais, kai tai neįmanoma, įskaitant atvejus, kai teisinės valstybės principų pažeidimas turi įtakos Sąjungos nuosavų išteklių surinkimui, Sąlygų reglamentu leidžiama imtis priemonių, susijusių su kitais Sąjungos veiksmais, nei tie, kuriems daro poveikį teisinės valstybės principų pažeidimas. Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad taip gali būti tais atvejais, kai pastarieji veiksmai negali⁵⁵ arba nebegali būti kryptingi arba gali būti nepakankamai kryptingi, kad būtų pasiektas Sąlygų reglamento tikslas – užtikrinti viso Sąjungos biudžeto apsaugą, todėl šiam tikslui pasiekti būtinos tos priemonės⁵⁶. Priešingu atveju Sąlygų reglamento tikslo nebūtų galima pasiekti. Be to, tais atvejais, kai Sąlygų reglamentas taikomas kartu su kitais

⁵² Žr. Sąlygų reglamento 18 konstatuojamąją dalį.

⁵³ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 332 punktą.

⁵⁴ Žr. Sąlygų reglamento 5 straipsnio 3 dalį.

⁵⁵ Pavyzdžiui, tais atvejais, kai bus nustatytas teisinės valstybės principų pažeidimo poveikis Sąjungos biudžeto pajamoms.

⁵⁶ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 275 punktą.

Sąjungos teisės aktais arba vėliau, siekdama užtikrinti proporcingumo principo laikymąsi Komisija atsižvelgs į bendrą visų priemonių poveikį.

53. Vertindama siūlomų priemonių proporcingumą, Komisija pagal Sąlygų reglamento 6 straipsnio 8 dalį taip pat turi atsižvelgti į tuos pačius šaltinius, kuriais remdamasi nustatė teisinės valstybės principų pažeidimus, kaip nurodyta šių gairių 5.2 skirsnyje.

5. VERTINIMO PROCEDŪRA IR METODIKA

5.1. Komisijos preliminarus vertinimas

54. Siekdama nustatyti ir įvertinti Sąlygų reglamente nustatytų teisinės valstybės principų pažeidimus, Komisija kiekvienu konkrečiu atveju atliks išsamų kokybinį vertinimą, tinkamai atsižvelgdama į konkrečias aplinkybes ir kontekstą, kurios priklausys nuo tolesnėse šių gairių dalyse išdėstytų metodikos principų ir ypatybių.
55. Komisija vertinimą atliks objektyviai, nešališkai ir sąžiningai⁵⁷.
56. Siekiant objektyvumo, vertinimas turi būti pagrįstas Komisijos turimais tikrais faktais arba įrodymais. Be įvairių kontaktų tarp Komisijos, kitų įstaigų ir valstybių narių, Sąlygų reglamento 6 straipsnio 4 dalyje taip pat aiškiai nurodyta, kad Komisija gali paprašyti papildomos informacijos, reikalingos vertinimui atlikti, ir ji tai padarys, kai manys esant reikalinga. Pavyzdžiui, ji gali paprašyti papildomos informacijos, kuri patvirtintų, kad tenkinamos Sąlygų reglamento taikymo sąlygos, padėtų įvertinti poveikio Sąjungos biudžetui arba Sąjungos finansinių interesų apsaugai (arba tokio poveikio riziką) mastą arba išsamiau įvertinti taisomąsias priemones, kurias taiko arba planuoja taikyti valstybė narė. Atsižvelgdama į tai, kad vienas iš pagrindinių Sąlygų reglamento tikslų yra būti naudojamam kaip prevencinė priemonė Sąjungos biudžetui ir Sąjungos finansiniams interesams apsaugoti, Komisija stengiasi užtikrinti nuoširdų dialogą ir bendradarbiavimą su atitinkama valstybe nare, kartu užtikrindama tinkamą procedūros tempą.
57. Nešališkumas vertinant atvejus pagal Sąlygų reglamentą reiškia vienodą požiūrį į valstybes nares. ES sutarties 4 straipsnio 2 dalyje taip pat reikalaujama, kad Sąjunga gerbtų valstybių narių lygybę prieš Sutartis. Remiantis nusistovėjusia Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika, tai visų pirma reiškia, kad panašios situacijos neturi būti vertinamos skirtingai, o skirtingos – vienodai, jei toks vertinimas negali būti objektyviai pateisinamas⁵⁸ konkrečiomis aplinkybėmis, būdingomis kiekvienai konkrečiai situacijai. Nors Komisija vertinimą turi atlikti atsižvelgdama į atitinkamos valstybės

⁵⁷ Žr. Sąlygų reglamento 16 konstatuojamąją dalį.

⁵⁸ Žr., be kitų bylų, 1988 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Ispanijos Karalystė / Europos Bendrijų Taryba*, C-203/86, ECLI:EU:C:1988:420, 25 punktą. Naujesnė byla – žr. 2020 m. spalio 8 d. Sprendimą *Universitatea „Lucian Blaga“ Sibiu ir kt.*, C-644/19, ECLI:EU:C:2020:810, 44 punktą.

narės teisinės sistemos ypatumus ir diskreciją, kurią ji turi įgyvendindama teisinės valstybės principus, tai nereiškia, kad iš jų kylantys įpareigojimai pasiekti rezultata skirtuose valstybėse narėse gali skirtis. Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad teisinės valstybės principo laikymasis turėtų būti vertinamas remiantis vienodais kriterijais, o teisinės valstybės principų turinys yra aiškus, yra nustatyti aiškūs ir konkretūs privalomi įpareigojimai pasiekti rezultata ir jie gerai žinomi valstybėms narėms⁵⁹. Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybės narės gali pakankamai tiksliai nustatyti esminį turinį ir reikalavimus, susijusius su kiekvienu reglamento 2 straipsnio a punkte išvardytu principu⁶⁰.

58. Kalbant apie vertinimo pagal Sąlygų reglamentą teisingumą, Komisija mano, jog siekiant nustatyti teisinės valstybės principų pažeidimus, kurie yra svarbūs pagal Sąlygų reglamentą, reikia visapusiškai išnagrinėti visas atitinkamas aplinkybes.
59. Komisijos tarnybos pirmiausia patikrins, ar atitinkami šaltiniai yra susiję su jau nustatyto teisinės valstybės principų pažeidimu, arba, jei jis anksčiau nebuvo nustatytas, ar yra pagrįstų priežasčių manyti, kad teisinės valstybės principai buvo pažeisti. Šiuo tikslu Komisija laiko, kad galutiniai Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai yra neginčijami. Tada Komisijos tarnybos patikrins, ar tas teisinės valstybės principų pažeidimas yra susijęs su situacijomis ar institucijų veiksmis, kurie yra svarbūs patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui arba Sąjungos finansinių interesų apsaugai, kaip numatyta reglamento 4 straipsnio 1 ir 2 dalyse.
60. Antra, kadangi vien konstatuoti, jog buvo pažeisti teisinės valstybės principai, nepakanka, kad būtų pradėtas taikyti Sąlygų reglamentas, Komisijos tarnybos, atsižvelgdamos į šių gairių 2.2 skirsnyje analizuojamus kriterijus, įvertins, ar teisinės valstybės principų pažeidimas daro poveikį patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ar Sąjungos finansiniams interesams arba kelia didelę riziką, kad toks poveikis bus daromas. Komisija ypatingą dėmesį skirs taisomosioms priemonėms ar kitoms teisių gynimo priemonėms, kurių ji jau ėmėsi panašiais atvejais pagal 3 skirsnyje nurodytas procedūras arba kitas Sąjungos teisėje numatytas procedūras, jeigu jos susijusios su situacijomis, rodančiomis, kad esama teisinės valstybės principų pažeidimų pagal Sąlygų reglamentą.
61. Galiausiai Komisijos tarnybos įvertins, ar yra pakankamai tiesioginis ryšys tarp nustatyto teisinės valstybės principų pažeidimo ir poveikio patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui arba Sąjungos finansiniams interesams. Šiuo tikslu Komisija laiko, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismo galutiniai sprendimai ir ankstesnės

⁵⁹ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 233 ir 235 punktus ir 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba*, C-157/21, ECLI:I:EU:C:2022:98, 265 ir 283 punktus.

⁶⁰ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 240 punktą.

taisomosios priemonės ar kitos teisių gynimo priemonės, kurių ji jau ėmėsi panašiais atvejais pagal 3 skirsnįje nurodytas procedūras, yra ypač svarbūs.

5.2. Informacijos šaltiniai

62. Komisija, remdamasi įvairiais įrodymais, stengiasi kruopščiai ir nuodugniai įvertinti su Sąlygų reglamento taikymu susijusius klausimus, jei jie yra svarbūs siekiant tenkinti Sąlygų reglamento taikymo sąlygas. Įrodymų pobūdis ir mastas bus vertinami atsižvelgiant į kiekvienos bylos esmę ir visas svarbias aplinkybes. Komisija užtikrins, kad jos naudojama informacija būtų aktuali, o tos informacijos šaltiniai – patikimi.

5.2.1. Bendrieji informacijos šaltiniai

63. Komisija stengsis naudotis keliais šaltiniais, kad nustatytų, sutikrintų ir įvertintų atitinkamus teisinės valstybės principų pažeidimus, kad galėtų padaryti išvadas, ar tenkinamos reglamento sąlygos. Sąlygų reglamento 16 konstatuojamojoje dalyje nurodyti konkretūs šaltiniai, įskaitant „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimus, Audito Rūmų ataskaitas, Komisijos metinę teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą ir ES teisingumo rezultatų suvestinę, atitinkamai Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) ir Europos prokuratūros ataskaitas, ir atitinkamų tarptautinių organizacijų bei tinklų, įskaitant Europos Tarybos organus – pavyzdžiui, Europos Tarybos Kovos su korupcija valstybių grupę (GRECO) ir Venecijos komisiją, visų pirma jos parengtą teisinės valstybės kontrolinį sąrašą, – ir Europos aukščiausiųjų teismų tinklo bei Europos teismų tarybų tinklo, išvadas ir rekomendacijas“.
64. Be šių šaltinių, kurie neturi konkrečios ar absoliučios įrodomosios galios, Komisija prireikus taip pat atsižvelgs į kitą atitinkamą informaciją. Tai gali būti, pavyzdžiui, metinės Komisijos ataskaitos „Europos Sąjungos finansinių interesų apsauga. Kova su sukčiavimu“ (toliau – FIA ataskaitos) ir susijusios metinės Europos Parlamento rezoliucijos, informacija, kuria buvo grindžiamos atitinkamos Komisijos, OLAF ir Europos prokuratūros ataskaitos, Komisijos tarnybų audito ataskaitose pateikta informacija, taip pat iš nacionalinių valdžios institucijų ir suinteresuotųjų subjektų gauta informacija ir kita vieša informacija, pavyzdžiui, nacionalinių teismų arba nacionalinių valdžios institucijų sprendimai.
65. Komisija taip pat turi galimybę tiesiogiai susisiekti su kitomis įstaigomis ir pripažintomis institucijomis, pavyzdžiui, su nacionalinėmis kovos su sukčiavimu koordinavimo tarnybomis (AFCOS). Nors Sąlygų reglamento 16 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad Komisija „galėtų konsultuotis su Europos Sąjungos Pagrindinių teisių agentūra ir Venecijos komisija, jei tai būtina siekiant pasirengti atlikti išsamų kokybinį vertinimą“, tokių konsultacijų galimybė neapsiriboja šiais dviem organais ir Komisija susisieks su bet kuria institucija ar įstaiga, su kuria, jos nuomone, būtina susisiekti siekiant nustatyti teisinės valstybės principų pažeidimus ir pagerinti atvejų vertinimą pagal Sąlygų reglamentą.

5.2.2. Skundai

66. Kitas vertingas informacijos šaltinis – bet kurios trečiosios šalies, kuri gali turėti atitinkamos informacijos ir įrodymų apie teisinės valstybės principų pažeidimus, kurie

gali daryti pakankamai tiesioginį poveikį patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ar Sąjungos finansinių interesų apsaugai arba kelti didelę riziką, kad toks poveikis bus daromas, pateikti pagrįsti skundai.

67. Kadangi Sąlygų reglamentas yra biudžeto priemonė, jame nėra numatytos teisių gynimo priemonės arba teisė į žalos atlyginimą, kurių gali norėti skundo pateikėjas⁶¹. Skundo pateikėjai, siekiantys, kad jų atžvilgiu būtų priimtos taisomosios priemonės, įskaitant žalos atlyginimą, negali jų tikėtis iš Komisijos, tačiau gali svarstyti galimybę pateikti skundus nacionalinėms institucijoms arba ieškinius nacionaliniams teismams. Europos Sąjunga sudaro sąlygas pateikti skundą ES lygmeniu. Visų pirma, jei valstybė narė nesilaiko Sąjungos teisės, apie pažeidimą Komisijai gali pranešti bet kuris pilietis, įmonė ar kitas suinteresuotasis subjektas⁶².
68. Gavusios su Sąlygų reglamentu susijusį skundą, Komisijos tarnybos įvertins, ar jame yra pagrįstos informacijos ir įrodymų, kuriais Komisija gali remtis atlikdama vertinimą pagal Sąlygų reglamentą. Todėl reikia pažymėti, kad skundų dėl teisinės valstybės principų pažeidimų, kuriuose nenurodyta, kokį poveikį jie gali daryti arba kokią riziką jie gali kelti patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ar Sąjungos finansinių interesų apsaugai, nepakaks, kad būtų laikoma, jog reglamente nustatytos sąlygos yra tenkinamos, išskyrus atvejus, kai Komisija šį poveikį arba riziką nustato remdamasi papildomais įrodymais. Atsižvelgdamos į kiekvieno atvejo aplinkybes, Komisijos tarnybos gali paprašyti skundo pateikėjo per konkretų laikotarpį pateikti papildomos informacijos skundai pagrįsti. Jei per nustatytą laikotarpį papildoma informacija nepateikiama, Komisija saugos pateiktą informaciją, tačiau imtis tolesnių veiksmų dėl skundo negalės.
69. Jei pateikta informacija yra pakankamai pagrįsta ir svarbi, kad būtų galima atlikti Komisijos vertinimą, Komisijos tarnybos prireikus gali paprašyti papildomos informacijos ar įrodymų. Jei Komisijos tarnybos mano, kad tai būtų tikslinga, jos pat gali susitikti su skundo pateikėju arba jo atstovais, kad išsiaiškintų pareikštus įtarimus ir aptartų konkrečius su skundu susijusius klausimus. Komisijos tarnybos taip pat gali kreiptis į kitas įstaigas ar institucijas dėl skundo pateikėjo pateiktos informacijos, kad patvirtintų arba papildytų jo pateiktą informaciją ir įrodymus, kaip numatyta Sąlygų reglamento 6 straipsnio 4 dalyje.
70. Komisija stengsis skundo pateikėjus apie veiksmus, kurių ji siūlo imtis dėl skundo, informuoti per orientacinį laikotarpį [plg. aštuonis mėnesius] nuo skundo gavimo. Tačiau tai priklauso nuo konkretaus atvejo aplinkybių ir visų pirma nuo to, ar Komisija

⁶¹ Tai nedaro poveikio Sąjungos finansavimo galutinių gavėjų ir naudos gavėjų teisėtų teisių apsaugai pagal Sąlygų reglamentą, žr. 6 skirsnį.

⁶² Šių kitų išteklių sąrašą, įskaitant skundo dėl Sąjungos teisės pažeidimo formą, galima rasti adresu https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/contact/problems-and-complaints/complaints-about-breaches-eu-law/how-make-complaint-eu-level_lt.

iš skundo pateikėjo gavo pakankamai informacijos. Jei Komisija nuspręstų pradėti Sąlygų reglamento 6 straipsnyje nustatytą procedūrą ir pasiūlyti Tarybai atitinkamas priemonės, ji skundo pateikėją informuotų po to, kai 1) išsiųstų pranešimą valstybei narei ir 2) išsiųstų pasiūlymą Tarybai.

71. Siekdama palengvinti skundų teikimą pagal Sąlygų reglamentą, Komisija savo Biudžeto generalinio direktorato Centrinėje finansų tarnyboje sukūrė specialią e. pašto dėžutę BUDG-CONDITIONALITY-REGIME-COMPLAINTS@ec.europa.eu, per kurią trečioji šalis gali atkreipti Komisijos dėmesį į įtariamus su Sąlygų reglamentu susijusius teisinės valstybės principų pažeidimus. Gairių II priede pateikiama informacija, kurią galima įtraukti kreipiantis į Komisiją, taip pat rekomenduojama forma, kuri gali būti naudojama tokiems skundams pateikti. Jei nesusitarta kitaip, skundo pateikėjo tapatybė bus griežtai konfidenciali ir Komisija užtikrins, kad būtų laikomasi Direktyvoje (ES) 2019/1937⁶³ nustatytų taisyklių.

5.2.3. Išankstiniai kontaktai su atitinkama valstybe nare

72. Prieš išsiųsdama rašytinį pranešimą pagal Sąlygų reglamento 6 straipsnio 1 dalį, Komisija gali susisiekti su atitinkama valstybe nare, jei tai būtina norint atlikti išankstinį vertinimą. Taigi, jei gavusi skundą arba remdamasi bet kokia kita surinkta informacija Komisija dar negali nustatyti, ar esama pagrįstų priežasčių manyti, kad reglamento 4 straipsnyje nustatytos sąlygos yra tenkinamos, ji turėtų turėti galimybę susisiekti su atitinkama valstybe nare, kad per pagrįstą ir tinkamą laikotarpį surinktų informaciją ar paaiškinimus, kurių jai gali prireikti. Per tą patį laikotarpį valstybė narė gali pasinaudoti galimybe ištaisyti padėtį.
73. Tokiais atvejais Komisija stengsis palaikyti atvirą dialogą su atitinkama valstybe nare, kad būtų sudarytos sąlygos tvirtesniai bendradarbiavimui, o susirūpinimą keliantys klausimai galbūt būtų sprendžiami ankstyvame etape. Šis požiūris taip pat atspindi lojalaus bendradarbiavimo principą, įtvirtintą ES sutarties 4 straipsnio 3 dalyje, ir tai, kad vienas iš pagrindinių Sąlygų reglamento tikslų yra prevencija. Kai Komisija paprašo valstybės narės pateikti pirminius rašytinius paaiškinimus, ji nustato terminus, atsižvelgdama į prašomų paaiškinimų apimtį ir sudėtingumą.
74. Jei atitinkama valstybė narė per Komisijos nustatytą laikotarpį nereaguoja arba nebendradarbiauja, Komisija nedelsdama užbaigia preliminarų vertinimą remdamasi turima informacija.
75. Per išankstinius kontaktus su valstybėmis narėmis (jei buvo manoma, kad tokie išankstiniai kontaktai yra reikalingi), taip pat visais procedūros etapais ir atlikdama vertinimą, Komisija visoms valstybėms narėms taikys tuos pačius objektyvumo, nešališkumo ir sąžiningumo principus.

⁶³ 2019 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1937 dėl asmenų, pranešančių apie Sąjungos teisės pažeidimus, apsaugos (OL L 305, 2019 11 26, p. 17).

5.3. Oficiali procedūra pagal Sąlygų reglamento 6 straipsnį

76. Nustačiusi, kad esama pagrįstų priežasčių manyti, jog priemonių priėmimo pagal Sąlygų reglamentą sąlygos yra tenkinamos ir kad kitos Sąjungos teisės aktuose nustatytos procedūros neleistų jai veiksmingiau apsaugoti Sąjungos biudžeto, Komisija nusiunčia atitinkamai valstybei narei rašytinį pranešimą, kuriame išdėsto faktines aplinkybes ir konkrečias priežastis, kuriomis ji grindė savo išvadas, ir pradeda Sąlygų reglamento 6 straipsnyje numatytą procedūrą (toliau – procedūra).
77. Reaguodama į išvadas, pateiktas Komisijos rašytiniame pranešime arba prašyme pateikti pastabų pagal Sąlygų reglamento 6 straipsnio 7 dalį, atitinkama valstybė narė turėtų pateikti prašomą informaciją ir per Komisijos nustatytą terminą, kuris negali būti trumpesnis nei vienas mėnuo ir ilgesnis nei trys mėnesiai nuo pranešimo arba prašymo pateikti pastabų dienos, gali pasiūlyti arba priimti taisomąsias priemones⁶⁴. Jei apsiikeitus informacija, kaip numatyta Sąlygų reglamento 6 straipsnio 1–7 dalyse, Komisija nustato, kad Sąlygų reglamento taikymo sąlygos yra tenkinamos ir kad pasiūlytos taisomosios priemonės nėra tinkamos, ji pasiūlys Tarybai priimti priemones Sąjungos biudžetui arba Sąjungos finansiniams interesams apsaugoti.
78. Spręsdama, ar siūlyti priemones, Komisija visais procedūros etapais tinkamai įvertins gautą informaciją ir atitinkamos valstybės narės pateiktas pastabas⁶⁵, taip pat visų procedūros metu pasiūlytų taisomųjų priemonių tinkamumą. Vertindama, kurias priemones pasiūlyti, Komisija taip pat remsis visa informacija, surinkta per galimus išankstinius kontaktus su atitinkama valstybe nare, be kita ko, prireikus, prieš pradėdama procedūrą, taip pat visa atitinkama informacija iš turimų šaltinių, įskaitant Sąjungos institucijų ir įstaigų, kitų atitinkamų tarptautinių organizacijų ir kitų pripažintų institucijų sprendimus, išvadas ir rekomendacijas.
79. Šia procedūra bus ne tik užtikrintos atitinkamos šalies procesinės teisės, bet ir atsižvelgta į objektyvumo, nediskriminavimo ir vienodo požiūrio į atitinkamą valstybę narę principus, ir ji bus vykdoma laikantis nešališko ir įrodymais grindžiamo požiūrio⁶⁶. Pagal Sąlygų reglamento 23 konstatuojamąją dalį Komisija yra įsipareigojusi kuo tinkamiau pasinaudoti savo teisėmis pagal SESV 237 straipsnį ir Tarybos darbo tvarkos taisyklės⁶⁷ siekdama užtikrinti, kad Taryba laiku priimtų sprendimą dėl pasiūlymo dėl priemonių⁶⁸.

⁶⁴ Žr. Sąlygų reglamento 6 straipsnio 5 dalį.

⁶⁵ Žr. Sąlygų reglamento 6 straipsnio 7 dalį.

⁶⁶ Žr. Sąlygų reglamento 26 konstatuojamąją dalį.

⁶⁷ 2009 m. gruodžio 1 d. Tarybos sprendimas 2009/937/ES, patvirtinantis Tarybos darbo tvarkos taisyklės (OL L 325, 2009 12 11, p. 35).

⁶⁸ Žr. Sąlygų reglamento 6 straipsnio 10 dalį.

5.4. Priemonių panaikinimo procedūra

80. Tarybai priėmus priemones, Komisija reguliariai stebės padėtį atitinkamoje valstybėje narėje. Pagal Sąlygų reglamento 7 straipsnio 2 dalį atitinkamos valstybės narės prašymu arba savo iniciatyva ir ne vėliau kaip praėjus vieniems metams po to, kai Taryba priėmė priemones, Komisija iš naujo įvertina padėtį atitinkamoje valstybėje narėje, atsižvelgdama į jos pateiktus įrodymus, taip pat į atitinkamos valstybės narės priimtų taisomųjų priemonių tinkamumą.
81. Atitinkama valstybė narė gali bet kuriuo metu priimti naujas taisomąsias priemones ir Komisijai pateikti rašytinį pranešimą su įrodymais, kad priemonių priėmimo sąlygos nebetenkinamos.
82. Vertindama atitinkamos valstybės narės pateiktą rašytinį pranešimą ar bet kokią kitą informaciją, kurią Komisija surinko Tarybai priėmus priemones, Komisija vadovausis šių gairių 5.1 skirsnyje išsamiai aprašyta metodika ir objektyvumo, nešališkumo ir sąžiningumo principais. Atlikdama vertinimą, Komisija pasikliaus visa informacija, surinkta iš šių gairių 5.2 skirsnyje nurodytų informacijos šaltinių⁶⁹ po to, kai Taryba priėmė priemones.
83. Jei Komisija, įvertinusi valstybės narės pateiktą rašytinį pranešimą ar bet kokią kitą informaciją, kurią Komisija surinko po to, kai Taryba priėmė priemones, negali pagrįstai nustatyti, kad padėtis, dėl kurios priimtos priemonės, yra ištaisyta, ji, prieš baigdama vertinimą, pagal Sąlygų reglamento 7 straipsnio 2 dalies paskutinę pastraipą ir 6 straipsnio 4 dalį gali paprašyti atitinkamos valstybės narės arba bet kurios trečiosios šalies, galinčios turėti atitinkamos informacijos, pateikti papildomos informacijos.
84. Atitinkama valstybė narė turėtų pateikti prašomą informaciją ir per Komisijos nustatytą terminą, kuris negali būti trumpesnis nei vienas mėnuo ir ilgesnis nei trys mėnesiai nuo pranešimo arba prašymo pateikti pastabų dienos, reaguodama į Komisijai susirūpinimą keliančius klausimus, gali pasiūlyti arba pritaikyti iš pradžių pasiūlytas taisomąsias priemones⁷⁰. Jei apsikeitus informacija ir Komisijai parengus galutinį vertinimą, Komisija mano, kad padėtis, dėl kurios priimtos priemonės, yra ištaisyta, ji pagal Sąlygų reglamento 7 straipsnio 2 dalį pateiks Tarybai pasiūlymą dėl įgyvendinimo sprendimo, kuriuo panaikinamos priimtos priemonės. Tais atvejais, kai Komisija nustato, kad padėtis, dėl kurios priimtos priemonės, yra ištaisyta iš dalies, ji pateikia Tarybai pasiūlymą dėl įgyvendinimo sprendimo, kuriuo pritaikomos priimtos priemonės.
85. Priemonės gali būti panaikintos arba pritaikytos, jei teisinės valstybės principų pažeidimai, nepaisant to, kad jie daromi ilgą laiką, nebedaro poveikio Sąjungos

⁶⁹ Pagal Sąlygų reglamento 7 straipsnio 2 dalies paskutinę pastraipą ir 6 straipsnio 3 dalį.

⁷⁰ Žr. Sąlygų reglamento 7 straipsnio 2 dalies paskutinį sakinį kartu su 6 straipsnio 5 dalimi.

biudžetui arba Sąjungos finansinių interesų apsaugai⁷¹. Tais atvejais, kai Komisija nustato, kad padėtis, dėl kurios priimtos priemonės, nėra ištaisyta, ji pateikia atitinkamai valstybei narei motyvuotą sprendimą ir apie tai informuoja Tarybą.

86. Šia procedūra bus ne tik užtikrintos atitinkamos šalies procesinės teisės, bet ir atsižvelgta į objektyvumo, nediskriminavimo ir vienodo požiūrio į atitinkamą valstybę narę principus, ir ji bus vykdoma laikantis nešališko ir įrodymais grindžiamo požiūrio⁷². Pagal Sąlygų reglamento 23 konstatuojamąją dalį Komisija yra įsipareigojusi kuo tinkamiau pasinaudoti savo teisėmis pagal SESV 237 straipsnį ir Tarybos darbo tvarkos taisyklės⁷³ siekdama užtikrinti, kad Taryba laiku priimtų sprendimą dėl pasiūlymo dėl priemonių panaikinimo arba pritaikymo⁷⁴.

6. SAJUNGOS FINANSAVIMO GALUTINIŲ GAVĖJŲ IR NAUDOS GAVĖJŲ TEISĖTŲ TEISIŲ APSAUGA PAGAL SĄLYGŲ REGLAMENTĄ

87. Pagal Sąlygų reglamentą priimtos priemonės turės finansinį arba ekonominį poveikį. Tačiau šį poveikį turėtų pajusti tik atitinkama valstybė narė arba konkrečiais atvejais – tam tikri fondus valdantys nacionaliniai subjektai. Jei sprendime dėl priemonių priėmimo remiantis tinkamai pagrįstomis priežastimis, atitinkančiomis taikytinas Sąjungos taisykles, nenurodyta kitaip, tų priemonių taikymas neturėtų daryti poveikio valdžios subjektų arba valstybių narių jau priimtoms pareigoms atlikti mokėjimus galutiniams gavėjams arba naudos gavėjams, turintiems teisę į tokius mokėjimus pagal atitinkamą Sąjungos programą arba fondą.
88. Priemonės gali būti susijusios su Sąjungos fondais arba Sąjungos programomis, nepriklausomai nuo to, koks valdymo metodas yra taikomas, t. y. ar įgyvendinama tiesiogiai (valdo Komisijos padaliniai arba vykdomosios įstaigos⁷⁵), netiesiogiai (valdo vienas iš Finansinio reglamento 62 straipsnio 1 dalies c punkte nurodytų subjektų) arba bendrai su valstybėmis narėmis (pasidalijamasis valdymas⁷⁶).
89. Jei sprendime dėl priemonių taikymo nenurodyta kitaip, dėl priemonių taikymo nepasikeičia valdžios subjektų arba valstybių narių jau priimtoms pareigos įgyvendinti programą arba naudoti fondų lėšas nepriklausomai nuo to, koks valdymo metodas yra taikomas, visų pirma jų teisinės prievolės atlikti mokėjimus galutiniams gavėjams arba

⁷¹ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Vengrija / Parlamentas ir Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 178 punktą ir 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą *Lenkija / Parlamentas ir Taryba*, C-157/21, ECLI:I:EU:C:2022:98, 217 punktą.

⁷² Žr. Sąlygų reglamento 26 konstatuojamąją dalį.

⁷³ 2009 m. gruodžio 1 d. Tarybos sprendimas 2009/937/ES, patvirtinantis Tarybos darbo tvarkos taisykles (OL L 325, 2009 12 11, p. 35).

⁷⁴ Žr. Sąlygų reglamento 6 straipsnio 10 dalį.

⁷⁵ Žr. Finansinio reglamento 62 straipsnio 1 dalies a punktą.

⁷⁶ Žr. Finansinio reglamento 63 straipsnį.

naudos gavėjams, kaip numatyta taikytinuose Sąjungos dokumentuose ir konkrečiuose teisės aktuose, kuriais tokios prievolės nustatytos.

90. Kitaip tariant, valdžios subjektai arba valstybės narės negali atitinkamų Tarybos priimtų priemonių naudoti kaip pagrindo nevykdyti jau priimtų pareigų galutinių gavėjų arba naudos gavėjų atžvilgiu, susijusių su mokėjimais pagal atitinkamas taikytinas taisykles.
91. Sąlygų reglamento 5 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad, jei sprendime dėl priemonių priėmimo nenurodyta kitaip, atitinkamų priemonių taikymas nedaro poveikio valdžios subjektų arba valstybių narių pareigoms įgyvendinti programą arba naudoti fondų lėšas ir visų pirma jų pareigoms galutinių gavėjų arba naudos gavėjų atžvilgiu. Komisija mano, kad norint padaryti išvadą, ar taikant atitinkamas priemones naudos gavėjų arba galutinių gavėjų teisėms gali būti teisėtai daromas poveikis, reikia analizuoti kiekvieną atvejį atskirai, ir šiuo tikslu ji įvertins visą atitinkamą informaciją. Šiame etape Komisija mano, kad iš esmės tais atvejais, kai naudos gavėjas arba galutinis gavėjas dalyvavo pažeidžiant teisinės valstybės principus, pavyzdžiui, korupcijos, sisteminio sukčiavimo ir interesų konfliktų atvejais, priemonės, kurios turi būti priimtose pagal Sąlygų reglamentą, gali turėti poveikį ir tam naudos gavėjui arba galutiniam gavėjui. Jei Komisija sužinotų apie tokius atvejus, ji į savo pasiūlymą Tarybai įtrauktų i) išvadą dėl to, ar siūlomos priemonės turėtų daryti poveikį tam tikriems galutiniams gavėjams arba naudos gavėjams, ii) priežastis, pagrindžiančias šią išvadą, ir iii) konkretų pasiūlymą dėl tų naudos gavėjų arba galutinių gavėjų.

Informavimo priemonės ir ataskaitų teikimas

92. Sąjungos programų ar fondų naudos gavėjai arba galutiniai gavėjai turėtų būti informuojami apie savo teises pagal Sąlygų reglamentą. Šiuo tikslu Komisija sukūrė specialią interneto svetainę https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/protection-eu-budget/rule-law-conditionality-regulation_lt, kurioje piliečiai, įskaitant naudos gavėjus arba galutinius gavėjus, gali ieškoti neoficialių gairių. Jie taip pat gali pateikti Komisijai informaciją dėl klausimų, susijusių su Sąlygų reglamento taikymu, užpildydami toje svetainėje pateiktą skundo formą ir ją išsiųsdami į specialią pašto dėžutę adresu BUDG-CONDITIONALITY-REGIME-COMPLAINTS@ec.europa.eu. Komisija savo interneto svetainėje paskelbs informaciją apie priemones, kurias Taryba priėmė remdamasi Komisijos pasiūlymu, kad naudos gavėjai ir galutiniai gavėjai žinotų apie kiekvienai valstybei narei taikomas priemones.
93. Jei, Tarybai pagal Sąlygų reglamentą nustačius tinkamas priemones, atitinkama valstybė narė atsisako atlikti išmokas Sąjungos programų ar fondų, kuriems taikomos tos priemonės, naudos gavėjams arba galutiniams gavėjams, atitinkami naudos gavėjai arba galutiniai gavėjai pirmiausia turėtų perduoti klausimą kompetentingoms nacionalinėms institucijoms, imdamiesi visų pagal taikytinas nacionalines taisykles

galimų veiksmų, įskaitant skundus atitinkamai susijusios valstybės narės institucijai. Jei nėra sąlygų imtis tokių veiksmų arba jie yra neveiksmingi⁷⁷, gavėjai turėtų apie tai informuoti Komisiją ir, kai įmanoma, pateikti atitinkamus įrodymus šiuo klausimu. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad po teisinių veiksmų būtų imamasi tinkamų tolesnių veiksmų, laikantis taikytinos teisinės sistemos.

94. Naudos gavėjai arba galutiniai gavėjai galėtų pranešti Komisijai apie galimus Sąlygų reglamento 5 straipsnio 2 dalies pažeidimus, jeigu pažeidimai yra tiesiogiai susiję su jais. Savo skunduose naudos gavėjai arba galutiniai gavėjai turėtų aiškiai nurodyti i) savo teisės gauti išmoką iš valstybės narės teisinį pagrindą, ii) tai, kad valstybė narė nevykdo savo pareigos mokėti pagal atitinkamos Sąjungos programos ar fondo taisykles, iii) jau atliktus teisinius veiksmus ir susijusius rezultatus, jei tokių yra, ir pateikti visus būtinus įrodymus ir patvirtinamuosius dokumentus, kad būtų galima įrodyti, jog buvo pradėti atitinkami teisiniai veiksmai, taip pat tai, kad valstybė narė nevykdo savo įsipareigojimų pagal Sąlygų reglamento 5 straipsnį (jei tokių yra). Į teikiamą informaciją turėtų būti įtraukta visa šių gairių III priede prašoma informacija.
95. Pagal SESV 339 straipsnį ir Pareigūnų tarnybos nuostatų 17 straipsnį Sąjungos pareigūnai ir tarnautojai privalo neatskleisti informacijos, kuriai taikomas profesinės paslapties reikalavimas. Komisija taip pat užtikrins, kad būtų laikomasi Direktyvoje (ES) 2019/1937 nustatytų taisyklių⁷⁸.
96. Naudodamos Sąjungos fondų lėšas pagal pasidalijamojo valdymo principą, valstybės narės, kurioms taikomos pagal Sąlygų reglamentą priimtose priemonės, privalo teikti ataskaitas Komisijai dėl konkrečių veiksmų, kurių ėmėsi, kad įvykdytų savo pareigas išmokėti atitinkamo Sąjungos fondo ar programos lėšas galutiniams gavėjams arba naudos gavėjams. Tokios ataskaitos turėtų apimti informaciją ir įrodymus, kad laikomasi tų reikalavimų (pvz., atitinkamus apskaitos įrašus ir patvirtinamuosius dokumentus), ir turėtų būti teikiamos kas tris mėnesius nuo priemonių priėmimo⁷⁹.
97. Remdamasi Sąlygų reglamento 5 straipsnio 2 dalyje numatyta ataskaita ir kitais atitinkamos valstybės narės pateiktais įrodymais arba kita surinkta informacija, įskaitant informaciją, gautą iš galutinių gavėjų arba naudos gavėjų, Komisija patikrins, ar laikytasi Sąlygų reglamente ir kituose taikytinuose Sąjungos teisės aktuose nustatytų pareigų išmokėti galutiniams gavėjams arba naudos gavėjams lėšas, susijusias su lėšų naudojimu pagal pasidalijamojo valdymo principą. Prireikus ji dės visas pastangas, kad užtikrintų, jog bet kokia valdžios subjektų arba valstybių narių mokėtina suma būtų

⁷⁷ Pavyzdžiui, tais atvejais, kai nacionalinės institucijos nepagrįstai delsia atsakyti ir (arba) priimti sprendimą dėl gavėjo veiksmų.

⁷⁸ Daugiau informacijos apie tai, kaip Komisija nagrinėja skundus, galima rasti adresu https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/contact/problems-and-complaints/complaints-about-breaches-eu-law/how-make-complaint-eu-level_lt.

⁷⁹ Žr. Sąlygų reglamento 5 straipsnio 2 dalį ir 19 konstatuojamąją dalį.

faktiškai išmokėta galutiniams gavėjams arba naudos gavėjams pagal atitinkamas konkrečioms sektoriams taikomas taisykles. Tai gali apimti, pavyzdžiui, finansinių pataisų taikymą pagal taikytiną Sąjungos teisę⁸⁰. Be to, siekdama užtikrinti, kad valstybė narė laikytųsi reglamento 5 straipsnio 2 dalyje nustatytos pareigos, Komisija gali nuspręsti pradėti pažeidimo tyrimo procedūrą prieš atitinkamą valstybę narę. Prieš imdamasi bet kokių priemonių užtikrinti, kad valstybės narės laikytųsi savo pareigos išmokėti lėšas galutiniams gavėjams arba naudos gavėjams, Komisija užtikrins, kad būtų gerbiama atitinkamos valstybės narės procesinės teisės.

7. ŠIŲ GAIRIŲ PERŽIŪRA

98. Komisija gali deramu laiku peržiūrėti šias gaires, kad atsižvelgtų į savo praktikos pokyčius, atitinkamus Sąjungos teisės aktų pakeitimus arba atitinkamą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, kartu užtikrindama teisinį tikrumą. Peržiūredama gaires Komisija konsultuosis su valstybėmis narėmis ir Europos Parlamentu.

⁸⁰ Žr. Sąlygų reglamento 19 konstatuojamąją dalį.

I PRIEDAS

Teisinės valstybės principų pažeidimai

Teisinės valstybės principų pažeidimų pavyzdžiai (Sąlygų reglamento 3 straipsnis)

a) keliamas pavojus teismų nepriklausomumui. Šiuo klausimu Sąlygų reglamento 10 konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad „teisminių institucijų nepriklausomumas suponuoja visų pirma tai, kad atitinkamai teisminei institucijai tiek pagal atitinkamas taisykles, tiek praktikoje sudarytos sąlygos vykdyti savo teismines funkcijas visiškai savarankiškai – jai netaikomi jokie hierarchiniai suvaržymai ir ji nėra pavaldi jokiai kitai institucijai, taip pat ji nesilaiko nurodymų ar instrukcijų iš jokio kito šaltinio – atitinkama institucija taip yra saugoma nuo išorės kišimosi ar spaudimo, kuris galėtų sumažinti galimybę jos nariams nepriklausomai priimti sprendimus ir galėtų daryti poveikį jų sprendimams. Norint užtikrinti nepriklausomumą ir nešališkumą būtina, kad būtų nustatytos taisyklės, visų pirma susijusios su institucijos sudėtimi ir jos narių skyrimu, jų kadencijos trukme ir jų pašalinimo bei atleidimo pagrindais – taip būtų išsklaidytos bet kokios pagrįstos asmenų abejonės dėl tos institucijos atsparumo išorės veiksniams ir jos neutralumo, kiek tai susiję su interesais jos nagrinėjamose bylose“.

Remiantis ESTT praktika, „[n]epriklausomumo sąvoka, be kita ko, suponuoja, kad institucija savo jurisdikcinę veiklą vykdo visiškai autonomiškai, jos nesaisto jokie hierarchijos ar pavaldumo ryšiai, ji negauna jokių nurodymų ar įpareigojimų, taigi yra apsaugota nuo išorinio poveikio ar spaudimo, kurie gali kelti grėsmę jos narių nepriklausomam sprendimų priėmimui ir turėti įtakos jų sprendimams“⁸¹.

b) valdžios institucijų, įskaitant

– teisėsaugos institucijas, savavališkų ar neteisėtų sprendimų,

– kuriais atsisakoma skirti finansinių ir žmogiškųjų išteklių ir taip daromas neigiamas poveikis tinkamam jų veikimui,

– neužkardymas, neištaisymas ar sankcijų už juos netaikymas arba neužtikrinimas, kad

⁸¹ 2018 m. vasario 27 d. Sprendimas Associação Sindical dos Juízes Portugueses / Tribunal de Contas, C-64/16, ECLI:EU:C:2018:117, 44 punktas. Taip pat žr. 2019 m. birželio 24 d. Sprendimą Komisija / Lenkijos Respublika, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, ir 2021 m. balandžio 20 d. Sprendimą Repubblica / Il-Prim Ministru, C-896/19, EU:C:2021:311.

nebūtų interesų konfliktų.

Remiantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika, „esant šioms situacijoms galėtų būti pažeisti draudimo vykdomosios valdžios institucijoms priimti savavališkus sprendimus principas arba veiksmingos teisminės gynybos principas“⁸².

c) galimybės pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis ir tų priemonių veiksmingumo ribojimas, be kita ko,

– nustatant varžomojo pobūdžio procesines taisykles ir

– teismo sprendimų vykdymo neužtikrinimas arba

– veiksmingo teisės pažeidimų tyrimo, patraukimo baudžiamojon atsakomybėn arba sankcijų taikymo už juos ribojimas.

Kiek tai susiję su pirmiau minimomis nuostatomis, Sąlygų reglamento 8 ir 9 konstatuojamosiose dalyse pabrėžiama, kad:

„(8) patikimą finansų valdymą valstybės narės gali užtikrinti tik tuo atveju, jeigu valdžios institucijos veikia laikydamosi teisės, jeigu pažeidimus, įskaitant mokesčinį sukčiavimą, mokesčių slėpimą, korupciją, interesų konfliktus ar kitus teisės pažeidimus, tyrimų tarnybos ir prokuratūros nagrinėja veiksmingai ir jeigu nepriklausomi teismai bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismas gali veiksmingai atlikti valdžios institucijų, įskaitant teisėsaugos institucijas, savavališkų ar neteisėtų sprendimų teisminę peržiūrą.

(9) teisminių institucijų nepriklausomumas ir nešališkumas turėtų būti užtikrinami visada, o tyrimų tarnyboms ir prokuratūroms turėtų būti sudarytos sąlygos tinkamai vykdyti savo funkcijas. (...) Teisminėms institucijoms, tyrimų tarnyboms ir prokuratūroms turėtų būti suteikta pakankamai finansinių ir žmogiškųjų išteklių ir nustatytos procedūros, kad jos galėtų veikti veiksmingai ir visapusiškai gerbdamos teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, be kita ko, gerbdamos teises į gynybą. Galutiniai sprendimai turėtų būti įgyvendinami veiksmingai. Tos sąlygos yra būtinos kaip minimali garantija, kad valdžios institucijos nepriimtų neteisėtų ir savavališkų sprendimų, kurie galėtų pakenkti Sąjungos finansiniams interesams.“

⁸²

Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą Vengrija / Parlamentas ir Taryba, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 245 punktą ir jame nurodytą Teismo praktiką.

Konkrečių situacijų ar institucijų elgesio⁸³, kurie gali būti susiję su teisinės valstybės principų pažeidimais, pavyzdžiai (Sąlygų reglamento 4 straipsnio 2 dalis)

a) tinkamas institucijų, vykdančių Sąjungos biudžetą, įskaitant paskolas ir kitas priemones, kurioms teikiama Sąjungos biudžeto garantija, veikimas, visų pirma taikant viešojo pirkimo arba dotacijų procedūras;

b) tinkamas institucijų, vykdančių finansų kontrolę, stebėseną ir auditą, veikimas ir tinkamas veiksmingo ir skaidraus finansų valdymo bei atskaitomybės sistemų veikimas – šiuo klausimu Europos Sąjungos Teisingumo Teismas paaiškino, kad „žodžių junginys „veiksmingas ir skaidrus finansų valdymo bei atskaitomybės sistemų veikimas“ [...] yra susijęs su sąvoka „finansų valdymas“, kuri patenka į sąvoką „patikimas finansų valdymas“, nurodytą pačioje Sutartyse, visų pirma SESV 310 straipsnio 5 dalyje ir 317 pirmoje pastraipoje, ir apibrėžtą Finansinio reglamento 2 straipsnio 59 punkte kaip biudžeto vykdymas laikantis ekonomiškumo, veiksmingumo ir efektyvumo principų. Sąvoka „finansinė atskaitomybė“ savo ruožtu visų pirma atspindi [Sąlygų reglamento] 4 straipsnio 2 dalies b punkte minimus finansų kontrolės, stebėsenos ir audito įpareigojimus, o žodžių junginys „veiksmingos ir skaidrios <...> sistemos“ reiškia, kad turi būti priimtas normų, kuriomis veiksmingai ir skaidriai užtikrinamas minėtas finansų valdymas ir atskaitomybė, rinkinys“⁸⁴.

Teisingumo Teismas taip pat paaiškino, kad „sąvoka „finansinė atskaitomybė“ visų pirma atspindi minėtame 4 straipsnio 2 dalies b punkte nurodytus finansų kontrolės, stebėsenos ir audito įpareigojimus, o žodžių junginys „veiksmingos ir skaidrios <...> sistemos“ reiškia, kad turi būti priimtas normų, kuriomis veiksmingai ir skaidriai užtikrinamas minėtas finansų valdymas ir atskaitomybė, rinkinys“⁸⁵.

c) tinkamas tyrimų tarnybų ir prokuratūrų veikimas, susijęs su

sukčiavimo, įskaitant mokestinį sukčiavimą, ypač tais atvejais, kai dėl tokio sukčiavimo gali būti nesurinkti mokesčiai, pvz., PVM, ir muitai, turintys tiesioginį poveikį ištekliams, kurių reikia, kad Sąjunga pasiektų savo tikslus ir vykdytų savo politiką,

korupcijos ar kitų Sąjungos teisės pažeidimų, susijusių su Sąjungos biudžeto vykdymu arba Sąjungos finansinių interesų apsauga, tyrimu ir patraukimu baudžiamojon atsakomybėn už juos;

d) nepriklausomų teismų atliekama veiksminga Sąlygų reglamento 4 straipsnio 2 dalies a, b

⁸³ Šie pavyzdžiai yra tik orientaciniai, nes kitos situacijos ar institucijų elgesys, kurie yra susiję su patikimu Sąjungos biudžeto finansų valdymui arba Sąjungos finansinių interesų apsauga, taip pat gali patekti į Sąlygų reglamento taikymo sritį (plg. 4 straipsnio 2 dalies h punktą).

⁸⁴ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą Lenkija / Parlamentas ir Taryba, C-157/21, ECLI:I:EU:C:2022:98, 333 punktą.

⁸⁵ Žr. 2022 m. vasario 16 d. Sprendimą Lenkija / Parlamentas ir Taryba, C-157/21, EC:I:EU:C:2022:98, 333 punktą.

ir c punktuose nurodytų institucijų veiksmų ar neveikimo teisminė peržiūra.

Sąlygų reglamento 9 konstatuojamojoje dalyje visų pirma pabrėžiama, kad „teisminės institucijoms, tyrimų tarnyboms ir prokuratūroms turėtų būti suteikta pakankamai finansinių ir žmogiškųjų išteklių ir nustatytos procedūros, kad jos galėtų veikti veiksmingai ir visapusiškai gerbdamos teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, be kita ko, gerbdamos teises į gynybą. Galutiniai sprendimai turėtų būti įgyvendinami veiksmingai. Tos sąlygos yra būtinos kaip minimali garantija, kad valdžios institucijos nepriimtų neteisėtų ir savavališkų sprendimų, kurie galėtų pakenkti Sąjungos finansiniams interesams.“;

e) sukčiavimo, įskaitant mokestinį sukčiavimą, korupcijos ar kitų Sąjungos teisės pažeidimų, susijusių su Sąjungos biudžeto vykdymu arba Sąjungos finansinių interesų apsauga, prevencija ir sankcijų už juos taikymas, taip pat nacionalinių teismų arba administracinių institucijų veiksmingų ir atgrasomųjų sankcijų nustatymas gavėjams;

f) nepagrįstai sumokėtų sumų susigrąžinimas;

g) veiksmingas ir laiku vykdomas bendradarbiavimas su Europos kovos su sukčiavimu tarnyba (OLAF) ir Europos prokuratūra (jei atitinkama valstybė narė dalyvauja su Europos prokuratūra susijusioje veikloje) pagal lojalaus bendradarbiavimo principą, joms atliekant tyrimus arba patraukiant subjektus baudžiamojon atsakomybėn pagal taikytinus Sąjungos aktus.

II PRIEDAS

Elementai, kurie turėtų būti įtraukti į skundą dėl įtariamų Sąlygų reglamente nustatytų teisinės valstybės principų pažeidimų

Duomenys, kuriuos skundo teikėjai turėtų įtraukti kreipdamiesi į Komisiją dėl įtariamų Sąlygų reglamente nustatytų teisinės valstybės principų pažeidimų:

- tapatybė ir kontaktiniai duomenys⁸⁶;
- informacija apie tai, kaip įtariamai pažeistas teisinės valstybės principas (įskaitant tai, kokiais valdžios institucijų veiksmais ar neveikimu įtariamai pažeidžiami teisinės valstybės principai), ir atitinkami įrodymai;
- informacija apie tai, kaip įtariamasis pažeidimas yra susijęs su Sąlygų reglamentu (apibūdinimas, kaip jis daro pakankamai tiesioginį poveikį patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ar Sąjungos finansinių interesų apsaugai arba kelia didelę riziką, kad toks poveikis bus daromas), ir atitinkami įrodymai;
- patvirtinamųjų dokumentų ir (arba) įrodymų, kuriuos prireikus galėtumėte nusiųsti Komisijai, sąrašas.

Siekiant palengvinti Sąlygų reglamento taikymui svarbios informacijos teikimą ir užtikrinti, kad Komisija gautų aktualią ir struktūrizuotą informaciją, galėtų būti naudojamas toliau pateikiamas šablonas, kurį galima rasti interneto svetainėje https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/protection-eu-budget/rule-law-conditionality-regulation_lt.

⁸⁶ Skundo pateikėjų tapatybės ir informacijos, kurią jie pateikė atitinkamai valstybei narei, atskleidimas priklauso nuo jų išankstinio sutikimo ir turi atitikti, *inter alia*, 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2018/1725 dėl fizinių asmenų apsaugos Sąjungos institucijoms, organams, tarnyboms ir agentūroms tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 45/2001 ir Sprendimas Nr. 1247/2002/EB.



EUROPOS KOMISIJA

Skundas. Teisinės valstybės principų, darančių poveikį Sąjungos biudžetui ar finansiniams interesams, pažeidimas

Reglamentas 2020/2092 dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo (toliau – Sąlygų reglamentas)

Ši skundo forma skirta pranešti Europos Komisijai apie teisinės valstybės principų pažeidimus valstybėje narėje, kurie konkrečiai daro pakankamai tiesioginį poveikį patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ar Sąjungos finansinių interesų apsaugai arba kelia didelę riziką, kad toks poveikis bus daromas.

Norėdami Europos Komisijai pateikti skundą dėl visų kitų su teisinės valstybės principais susijusių klausimų, užpildykite skundo formą, kurią galima rasti adresu https://ec.europa.eu/assets/sg/report-a-breach/complaints_lt/.

Privaloma užpildyti visus * pažymėtus laukelius. Rašykite glaustai, prireikus tęskite atskirame lape.

1. Tapatybė ir kontaktiniai duomenys

	Skundo teikėjas*	Atstovas (jei taikytina)
Kreipinys* (ponas/ponia)		
Vardas*		
Pavardė*		
Organizacija		
Adresas*		
Miestas*		
Pašto kodas*		
Šalis		
Telefonas		
E. paštas		
Kalba*		
Ar korespondenciją reiktų siųsti jums ar jūsų atstovui?*	☐	☐

2. Dėl kokio teisinės valstybės principų pažeidimo teikiamas skundas?*

keliamas pavojus teismų nepriklausomumui	☐
valdžios institucijų, įskaitant teisėsaugos institucijas, savavališkų ar neteisėtų sprendimų, kuriais, be kita ko, atsisakoma skirti finansinių ir žmogiškųjų išteklių ir taip daromas neigiamas poveikis tinkamam jų veikimui, neužkardymas, neištaisymas ar sankcijų už juos netaikymas	☐
neužtikrinimas, kad nebūtų interesų konfliktų	☐
galimybės pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis ir tų priemonių veiksmingumo ribojimas, be kita ko, nustatant varžomojo pobūdžio procesines taisykles ir teismo sprendimų vykdymo neužtikrinimas	☐
veiksmingo teisės pažeidimų tyrimo, patraukimo baudžiamojon atsakomybėn arba sankcijų taikymo už juos ribojimas	☐
kita	Nurodykite

3. Kam, jūsų nuomone, daro poveikį 2 punkte nurodytas įtariamas teisinės valstybės principų pažeidimas?*

(galima pasirinkti daugiau kaip vieną atsakymą)

tinkamam institucijų, vykdančių Sąjungos biudžetą, įskaitant paskolas ir kitas priemones, kurioms teikiama Sąjungos biudžeto garantija, veikimui, visų pirma taikant viešojo pirkimo arba dotacijų procedūras	☐
tinkamam institucijų, vykdančių finansų kontrolę, stebėseną ir auditą, veikimui ir tinkamam veiksmingo ir skaidraus finansų valdymo bei atskaitomybės sistemų veikimui	☐
tinkamam tyrimų tarnybų ir prokuratūrų veikimui, susijusiu su sukčiavimu, įskaitant mokestinį sukčiavimą, korupcijos ar kitų Sąjungos teisės pažeidimų, susijusių su Sąjungos biudžeto vykdymu arba Sąjungos finansinių interesų apsauga, tyrimu ir patraukimu baudžiamojon atsakomybėn už juos	☐
nepriklausomų teismų atliekamai veiksmingai nurodytų valdžios institucijų veiksmų ar neveikimo teisminei peržiūrai	☐
sukčiavimo, įskaitant mokestinį sukčiavimą, korupcijos ar kitų Sąjungos teisės pažeidimų, susijusių su Sąjungos biudžeto vykdymu arba Sąjungos finansinių interesų apsauga, prevencijai ir sankcijų už juos taikymui, taip pat nacionalinių teismų arba administracinių institucijų veiksmingų ir atgrasomųjų sankcijų nustatymui gavėjams	☐
nepagrįstai sumokėtų sumų susigrąžinimui	☐
veiksmingam ir laiku vykdomam bendradarbiavimui su OLAF pagal lojalaus bendradarbiavimo principą, jai atliekant tyrimus arba traukiant subjektus baudžiamojon atsakomybėn pagal taikytinus Sąjungos aktus	☐
[jei atitinkama valstybė narė dalyvauja su Europos prokuratūra susijusiame bendradarbiavime] veiksmingam ir laiku vykdomam bendradarbiavimui su Europos prokuratūra pagal lojalaus bendradarbiavimo principą, jai atliekant tyrimus arba traukiant subjektus baudžiamojon atsakomybėn pagal taikytinus Sąjungos aktus	☐
kitoms situacijoms arba institucijoms elgesiui, kurie yra susiję su patikimu Sąjungos biudžeto finansų valdymu ar Sąjungos finansinių interesų apsauga	☐

4. Kokia (-ios) nacionalinė (-ės) priemonė (-ės) arba praktika (-os), jūsų nuomone, pažeidžia teisinės valstybės principus pagal Sąlygų reglamentą ir kodėl?*

5. Apibūdinkite problemą, pateikite faktus ir jūsų skundo priežastis* (ne daugiau kaip 10 000 ženklų).

6. Kaip įtariamas teisinės valstybės principų pažeidimas valstybėje narėje daro pakankamai tiesioginį poveikį patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ar Sąjungos finansinių interesų apsaugai arba kelia didelę riziką, kad toks poveikis bus daromas?

6.1. Kaip pažeidimas daro poveikį patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ar Sąjungos finansinių interesų apsaugai arba kelia didelę riziką, kad toks poveikis bus daromas?

6.2. Ar pažeidimas pavienis ar sisteminis? Nurodykite

6.3. Ar jau buvo padarytas poveikis patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ar Sąjungos finansinių interesų apsaugai?
Jei taip, paaiškinkite, kaip.

Jeigu ne, paaiškinkite, kodėl kiltų didelė rizika patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ar Sąjungos finansinių interesų apsaugai.

Nurodykite pakankamai tiesioginį ryšį tarp įtariamo (-ų) pažeidimo (-ų) ir jo (jų) poveikio patikimam Sąjungos biudžeto finansų valdymui ar Sąjungos finansinių interesų apsaugai arba rizikos, kad toks poveikis bus daromas?

7. Ankstesni bandymai spręsti šią problemą*

Ar jau ėmėtės veiksmų atitinkamoje šalyje ir mėginote išspręsti šią problemą?*

JEI TAIP, tie veiksmai buvo: ☐ administraciniai ☐ teisiniai / teisminiai ?

7.1 Apibūdinkite: a) su tuo susijusią įstaigą, instituciją ar teismą ir priimtą sprendimą, b) bet kokią kitą jums žinomą veiksmą.

7.2. Ar jūsų skundą įstaiga, institucija ar teismas išnagrinėjo, ar jis tebenagrinėjamas? Jei nagrinėjamas, kada galėtų būti paskelbtas sprendimas?*

JEI NE, pažymėkite tinkamą priežastį.

- ☐ Su tuo pačiu klausimu susijusi byla nagrinėjama nacionaliniame arba ES teisme.
- ☐ Nėra priemonių problemai išspręsti.
- ☐ Taisomoji priemonė egzistuoja, tačiau yra per brangi arba jos taikymas būtų per ilgas.
- ☐ Pasibaigė veiksams imtis skirtas terminas.
- ☐ Neturiu teisės pareikšti ieškinį teisme. Nurodykite kodėl.

- ☐ Nėra teisinės pagalbos / neturiu advokato.
- ☐ Nežinau, kokių priemonių yra šiai problemai spręsti.
- ☐ Kita, prašome nurodyti.

8. Jei jau kreipėtės į kurią nors ES instituciją, nagrinėjančią tokio pobūdžio problemas, pateikite savo bylos ar susirašinėjimo informaciją:

☐ Petición a Europa Parlamento – Nr:.....

☐ Europa Komisija – Nr:.....

☐ Europa ombudsmanas – Nr:.....

☐ Kita: institucijos arba įstaigos, į kurią kreipėtės, pavadinimas ir nuoroda į jūsų skundą (pavyzdžiui, SOLVIT, FIN-NET, Europa vartotojų centrai)

9. Išvardykite visus papildomus patvirtinamuosius dokumentus ir (arba) įrodymus, kuriuos, jei paprašytumėte, galėtumėte atsiųsti Komisijai.

 Šiuo etapu jokių dokumentų nesiųskite.

10. Asmens duomenys*

Ar leidžiate Komisijai atskleisti jūsų tapatybę, jei kreipiantis į valdžios institucijas, dėl kurių teikiate skundą?

☐ Taip ☐ Ne

 Jūsų atsakymas neturės įtakos jūsų skundo nagrinėjimo būdai. Tačiau kai kuriais atvejais atskleidus jūsų tapatybę mums gali būti lengviau nagrinėti jūsų skundą.

III PRIEDAS

Elementai, kurie turėtų būti nurodomi ES finansavimo gavėjų ir (arba) galutinių gavėjų teikiamoje informacijoje

Naudos gavėjų arba galutinių gavėjų Komisijai teikiamoje informacijoje apie galimus Sąlygų reglamento 5 straipsnio 2 dalies pažeidimus iš esmės nurodytini šie elementai:

- tapatybė ir kontaktiniai duomenys⁸⁷;
- informacija apie atitinkamą programą / fondą;
- informacija apie įtariamą Sąlygų reglamento 5 straipsnio 2 dalies pažeidimą;
- patvirtinamieji dokumentai (įskaitant įrodymą, kad atitinkamas galutinis gavėjas arba naudos gavėjas pateikė oficialų skundą atitinkamai susijusios valstybės narės institucijai, ir visą informaciją bei dokumentus, susijusius su tokio skundo nagrinėjimo rezultatais, jei tokių yra).

⁸⁷

Skundo pateikėjų tapatybės ir informacijos, kurią jie pateikė atitinkamai valstybei narei, atskleidimas priklauso nuo jų išankstinio sutikimo ir turi atitikti, *inter alia*, 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2018/1725 dėl fizinių asmenų apsaugos Sąjungos institucijoms, organams, tarnyboms ir agentūroms tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 45/2001 ir Sprendimas Nr. 1247/2002/EB.